

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
●
מיסודה של עמותת
"משולי ערימת"
רחוב שגאת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלישי"א לומדון

(ד) גמי, תניא מעשה במערה של שיחין. ביאר הערוך לנו, דנקטו האי מעשה לרבנותא דחכמים, דהכא הרי בדקו עד קרקע חלקה כציפורן דלכאורה בדיקה מעליא הויה ואפילו הכי לבתר הכי מצאו טומאה, ושפיר קאמר רבי מאיר דכל שהוחזקה הטומאה אין לטהרה בלא שנדע דנמצאה. ואפילו הכי סברו חכמים דאינה ראייה, משום דאיכא למימר דהבודקים טעו וסברו שהגיעו לקרקע חלקה, אבל באמת בדיקה מעליא וודאי מהני.

(א) מתני', שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת וכו'. כתב בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד, דדווקא איכא למיחש דמתוך שינה דחקה אחת את חברתה ונכנסה תחתיה. אבל יושבות או שוכבות ערות אין לחוש שנכנסה אחת תחת חברתה, וכל שאמרה דברי לה שלא באה למקום זה, אין לתלות הדם בה. והט"ז (קצ סק"מ), דייק מדבריו דהיינו דווקא היכא דאמרה דלא באה למקום זה, אבל בלא שתאמר, אכתי איכא למיחש שמא נכנסה תחת חברתה. והקשה, הא כיון דלא רמיא עליה ליזכור אי נכנסה תחת חברתה, אמאי נאמנת, הא כל מידי דלא רמיא עליה אמר ולא אדעתיה. ותיריך, דשאני הכא משום דזמן קצר היה בין שכיבתן לראיית הדם. ועוד, דאינו דבר הרגיל כל כך שתבוא למקום חברתה, ומשום הכי נאמנת.

(ב) מתני', במטה אחת. כתב בחידושי הרשב"א, דהאי מטה לאו אסדין שבמטה קאמר, משום שהסדין דרכו להתהפך, וכדשינינו לעיל (נו). גבי סדין שהתכסתה בו בלילה, דבכל מקום שבו יש לתלות בה. אלא מטה בלא סדין איירי, וכיון דלא ישנו משלובות אין לחוש שמא התהפכו בשנתן להיות משולבות. והיינו טעמא דלא חשו לה, מפני שהכתמים מדבריהם. וכתב הרא"ש (סימן ד), דהני מילי סדין העליון שמתכסה בו, אבל סדין התחתון דינו כמטה. והש"ך (יורה דעה קצ, ס"ק סז) כתב בשם המהרש"ל, דעינינו רואות דאף הסדין התחתון דרכו להתהפך.

(ג) **מתני'**, בדקה אחת מהן **ונמצאת טהורה**. כתב הטור (סימן קצ), דהוא הדין היכא דבדקה אחת ונמצאת טמאה, דכולן תולות בה. ובשם הרמב"ן כתב, דהני מילי היכא דקנחה עצמה מיד לאחר הראיה, אבל שהתה כדי שיעור בדיקה, לא מהני לא לתלות בה הטהרה ולא לתלות בה הטומאה. אמנם בשם הרא"ש כתב, דאף בלא בדקה עצמה מיד יש לתלות בה. ועיין בבית יוסף (שם) שהביא בשם הרז"ה, דהיכא דמצאה עצמה טמאה תלינן בה דווקא היכא דלא שהתה. אבל במצאה עצמה טהורה תלינן לטהרה אף דלא בדקה עצמה מיד. וכתב הגרע"א (בהגהותיו על השולחן ערוך שם), דהא דאמרינן דבעינן דווקא קינוח היינו היכא דמצאה עצמה טמאה. אבל אם מצאה עצמה טהורה, אף בבדיקה [בחורין ובסדיקין שאינה כשיעור וסת] מהני, דהרי מיד בתחילת הבדיקה דהיתה סמוכה למציאה נמצאה טהורה. אמנם העיר, דלכאורה במצאה עצמה טהורה וודאי בעינן בדיקה גמורה, ומהיכי תיתי דסגי בקינוח.

וכתב החכמת בצלאל, דכן נראה מפירוש רש"י בד"ה מתשובות.

(ט) רש"י ד"ה שאבד בו כתם, כגון שנכנס במים. כתב הרש"ש, דצריך להגיה "כגון שנכבס במים".

(י) בא"ד, או נגלל בדם בהמה. עיין באות הבאה.

דף סא ע"ב

(יא) גמ', בודקו שכונות שכונות. העיר הערוך לנר, דהא ניחא אי נימא דאבד על ידי דנפל למים, וכפירוש קמא ברש"י לעיל (עמוד א) ד"ה שאבד בו כתם, דכיון דשייך דשוב יראה בבגד, הרי מהני לבודקו שכונות שכונות. אבל אי איירי בנתערב בדם בהמה וכפירוש בתרא דרש"י, מה יהני לבדוק שכונות שכונות, הרי הדם לפנינו. וכתב, דאם יבדוק מעט מעט, שמא יכיר בין דם בהמה לדם הכתם.

(יב) תוס' ד"ה בודקו, תימה דמשמע דאם לא נמצא טהור וכו'. העיר הרש"ש, דלמא שאני הכא דכיון דבדקו שכונות שכונות ולא מצא, מסתברא דשוב לא ימצאנו וכבר אינו מקפיד עליו ומשום הכי טהור.

(יג) גמ', אברה בו שכבת זרע. הקשה התוס' רי"ד, הא כיון דכבר יבשה הטיפה, אמאי צריך בדיקה, דבשלמא בדם הנדה דמטמא אף יבש, צריך בדיקה כדי להסירו. אבל שכבת זרע שנתייבשה כיון דאינה ראויה להזריע אינה טמאה. ותירץ, דהני מילי לטמא אחרים, אבל הטיפה בעצמה כיון דנפלה בעודה לחה טמאה היא, ולא מהני לה טבילה כל עוד שלא הסירה.

(יד) תוס' ד"ה בגד שאבד, בסוה"ד, אבל כלאיסם ששניהן היתר ונאסרין על ידי תערובת כך אסור המרובה כמו המועט. והקשה התוס' הרא"ש, הא בשר בחלב נמי תרואתו היתר ניהו, ואפילו הכי מהני ביה ביטול. ותירץ, דבבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה, וכל דאינו נותן טעם לאו דרך בישול הוא. ועיין בחידושי הגרע"א, דהאריך לבאר דמדברי הרא"ש נראה דבבשר בחלב לאו מדין ביטול הוא, אלא כך הוא עיקר דינו דאינו אסור בלא נתינת טעם. ועיין שם שהאריך במאי דמפקא מהא טובא. ועיין עוד בתוס' בעבודה זרה (סה:): ד"ה והבגד. וש"ך (יורה דעה רצט, א).

(טו) גמ', מצוות בטלות לעתיד לבא. כתב בחידושי הרשב"א, דיש מפרשים, משום דאמרינן בכתובות (קיא:): דמתים בלבושן עומדים, ואם ילבישום בכלאיסם הרי ימצא שיקומו לתחיה עם בגדי כלאיסם. אמנם דחה לפירוש זה, דהא מתים שהחיה יחזקאל נהגו במצוות, וכמבואר בסנהדרין (צב:). ומשום הכי ביאר, דלישנא ד"לעתיד לבוא" היינו על שעת המיתה, וכן מצינו לישנא ד"לעתיד לבוא" ביומא (עו). גבי נמצאת מכשילן לעתיד לבוא, דהכוונה לאחר זמן. והכא נמי היינו דלומר דאין החיים מצווים על המצוות לשעת המיתה. ובחידושי הרשב"א כתב, דלא קשיא ממתים שהחיה יחזקאל, משום דדווקא לזמן תחיית המתים דהוא סוף העולם אמרינן דאין בו מצוות, אבל אלו המתים דהחיה יחזקאל היו בעולם הזה, דהרי סופן חזרו למות, ובודאי שחייבים הם במצוות. ועיין שם עוד שהאריך לדחות את דברי הרשב"א. ועיין באות הבאה.

(טז) גמ', שם. כתב הקובץ שיעורים (ח"ב סימן כט), דאף שאחד מעיקרי הדת הוא דזאת התורה לא תהיה מוחלפת, אין זה חילוף הדת, משום דכן הוא הדת שנמסרה למשה רבינו בסיני, דהמצוות בטלות לעתיד לבוא. אי נמי איכא למימר, דאין הביאור במצוות בטלות לעתיד לבוא דהזמן דלעתיד לבוא גורם הפטור. אלא המיתה היא גורמת הפטור, דכיון דכתיב "ובמתים

חפשי", ילפינן מינה דכל אדם שמת הרי נפטר מן המצוות, ואף אם יקום לתחיית המתים, ואפילו בעולם הזה כמתים שהחיה יחזקאל, פטור מן המצוות. ועיין בהשמטות דהוכיח כהאי גיסא מקושת הריטב"א והרשב"א (לעיל באות הקודמת) אמאן דאמר מצוות בטלות לעתיד לבוא, מהמתים שהחיה יחזקאל שהניחו תפילין. ואי נימא דלא המיתה פוטרת מן המצוות, אלא הזמן דלעתיד לבוא הוא הפטור, מאי ראיא איכא מהא.

(יז) גמ', לא שנו אלא לסופדו אבל לקוברו וכו'. ביאר התוס' הרא"ש, דלסופדו היינו בעולם הזה, ובעולם הזה הרי הוא פטור מן המצוות, אבל לקוברו דנשאר בבגדי הכלאיים אף לעולם הבא, שיחיה ויתחייב במצוות, אסור. ובחידושי הרשב"א כתב, דלקוברו דדמי ללבישה איכא למימר דאסור. אבל לסופדו דהוא רק דרך כבוד ואינו דרך לבישה, אף לחי שרי, כדאמרינן גבי מוכרי כסות שמוכרין כדרך משום דלאו דרך לבישה והעלאה הוא.

(יח) גמ', ורבי יוחנן לטעמיה. הקשה הרש"ש, מאי לטעמיה איכא הכא, הרי הא ד"במתים חפשי" כולי עלמא מודו, ומאי דפליגי היינו האם מצוות בטלות לעתיד לבוא. ותירץ, דלישנא ד"חפשי" משמע "לעולם" דתו לא יחזור להתחייב. וכדבריו מבואר בחידושי הריטב"א.

(יט) תוס' ד"ה אבל, בתוה"ד, וקשה דהא ציצית נמי. כתב הערוך לנר דיש לחלק בין כלאים לציצית, דהמקור להא דבעינן לענין איסור כלאים שיהנה בו, מהירושלמי (ריש פרק ט' דכלאים) שכתב, אי "לא יעלה עליך" הייתי אומר לא יפשיל את הקופה לאחוריו, תלמוד לומר "לא תלבש" מה מלבש מיוחד דבר שהוא מהנה את הגוף אף אין לי אלא דבר שהוא מהנה את הגוף. ועל כן במת דלא שייך גביה הנאת ליכא איסור כלאים אבל בציצית דלא כתיב לשון "מלבש" אלא "כסות" דהיינו דבגד שמתכסה בו חייב בציצית, אף דאין לו הנאת לבישה, ומה שפטור מציצית כשלוש לצורך מכירה וכיוצא בזה, משום דלא מקרי בגדו וכסותו כיון דלא לצורך בגד לובשו, אבל במת שלוש לצורך כסוי שייך ביה חיוב ציצית אף שאין הגוף נהנה ממנו.

(כ) בא"ד, ומפרש רבינו תם דדווקא שייך לזעג לרש בציצית. הקשה הערוך לנר, הא בברכות (יח). מבואר דאיכא לעג לרש אף בתפילין בזרועו וספר תורה בזרועו וקורא קריאת שמע. וכתב שמצא בשו"ת בית יעקב (סי' צ"ב) שהקשה כן והאריך בדברי תוס'. נולכאורה יש לחלק בין היכא דמקיים מצוות בפני המת דבהא בכל מצוה איכא לעג לרש, להיכא דמלביש את המת בבגד האסור לחי, דבהא רק בציצית דשקולה כנגד כל המצוות איכא משום לעג, אבל לא בבגד של כלאיסם. (ח.ו). אמנם הערוך לנר עצמו חילק כן, דלפי זה אי אפשר לומר שיהיה לזעג לרש בלא תעשה, ואם כן מה הקשו התוס', עיין בדבריו, וחזינן דתוס' לשיטתם גם בלא תעשה עניין הלועג לרש הוא במה שמראה לו שאין הוא חייב במצוות, ועל כן שפיר הקשה לשיטתם].

(כא) גמ', בגד שאבד בו כלאיסם צובעו ומותר. פירש רש"י בד"ה צובעו, דאם לא מינכר בצבע וודאי נפל. אמנם הרמב"ם (פ"י מכלאיים הכ"ז) כתב, דשמט הוא והלך לו, וכיון דספיקא דאורייתא שרי ורבנן אסרוהו, הכא הקילו בו ולא אסרוהו. והשיג עליו הראב"ד, הא אף דכל הספיקות מדבריהן הן, מכל מקום בספק איסור דאורייתא אזלינן לחומרא. ועיין במעדני יו"ט (כלאי בגדים סק"ב) שכתב, דאף דאינו וודאי גמור, אלא קרוב לוודאי, נמי לא הוי בכלל הספקות דאזלינן בהו לחומרא. והבית יוסף (סימן שב) הוכיח מדברי

הטור, דאיירי דווקא בכלאיים דרבנן, ומשום הכי בספק שרי.

(בב גמ') וכיון דלא ידע אי נתקיה שרי. כתב בחידושי הרשב"א, דאף דהוחזק הכא איסור דרבנן, מכל מקום כיון דסילקו, אף דמספקא ליה אי סילקו כולו או לאו, אמרינן ביה ספיקו לקולא. ובחידושי הר"ן הוסיף, דמסתברא דהני מילי בחוט דדרכו להמשך כולו יחד. ועיין עוד בש"ך (כללי ספק ספיקא אות כ) דהאריך לדון אי במקום דהוחזק איסור דרבנן אזלינן לקולא או לחומרא.

(כג גמ') רבי נתן בר יוסף אומר אינו מטמא משום כתם וכו'. כתב רש"י בד"ה להקל, שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור. עיין בלשון הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ז) שכתב, דכלי צבעונין אין חוששין לכתם הנמצא בהן. וכתב בשבט הלוי (ח"ב סימן פז) דמשמע מלשונן, דאף בגוונא דניכר להדיא דמראה דם הוא, אפילו הכי על בגדי צבעונים לא גזרו. והוסיף, דאף רש"י דכתב דאין מראה הדם ניכר בו, אין כוונתו דאי ניכר שהוא דם הרי הוא טמא, אלא דמשום הכי לא גזר בהו כלל על כתמים.

(כד גמ') שם. כתב בהגהות מימוניות (פ"ט מאיסורי ביאה אות ו), בשם רבינו שמחה, דהא דמטהרים בבגדי צבעונים, היינו לטהרות. אבל לבעלה אסורה, דהא לא קתני "בגד צבוע אין מקבל כתם" כלישנא דרבי נחמיה לעיל (נט:); גבי דבר שאינו מקבל טומאה. אמנם סתימת השולחן ערוך (קצ"ס"י) דטהורה אף לבעלה.

(כה גמ') שם. כתב בתשובות חתם סופר (יור"ד קסא), דהא דלא גזרו על בגדי צבעונין היינו בבגד שעל החלוק. אבל על החלוק והכתנות לא שמענו להקל. וכתב החזון איש (יור"ד פט, ד), דתמוה לומר כן, דאם היה חילוק בדבר, אמאי סתמוהו הפוסקים ולא חילקו, ואף מסברא אין מקום לחלק.

(כו גמ') תיקנו מאי תקנינהו. כתב הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה ה"ז), דלפיכך תיקנו להם לבנות ישראל ללבוש בגדי צבעונים. ותמה הכסף משנה, דהא בסוגיין מסקינן דלא תיקנו דהא מאי תקנינהו. וכתב, דשמא גירסא אחרת היתה לרמב"ם. אי נמי, מאי דדחינן ללישנא דתיקנו, היינו משום דלא ידענא מאן תיקנו. אבל השתא דאמרינן דבפולמוס של אספסינוס רצו לגזור עליו ולא גזרו, איכא למימר דהתם תיקנוהו.

דף סב ע"א

(א מתני') הטבילו ועשה על גביו טהרות וכו'. בתוס' ד"ה הטבילו הוכיחו מהכא דאף בגוונא דלא עבר אין זה וודאי צבע, דאי הכי למה לו להטבילו. ועיין ברש"י (על התוס') שכתב, דיש לומר דנקט הטבילו, משום עבר או דיהא דקתני להלן, אבל באמת היכא דלא עבר מהני אף בלא טבילה משום דוודאי צבע הוא. אי נמי, איירי בהטבילו משום טומאת שרץ וכדומה, ואתי לאשמועינן דהצבע לא הוי חציצה

(ב מתני') העביר עליו שבעה סמנין ולא עבר הרי זה צבע. כתב רש"י בד"ה הרי זה צבע, דאם היה דם היה עובר. ורש"י בסנהדרין (מט:): ד"ה מעבירין על הכתם הוסיף, דאם העבירו וירד בידוע שהוא דם, אבל אם העבירו ולא עבר בידוע שהוא צבע. ועיין בתוס' ד"ה הטבילו, שחלקו על דבריו. ועיין בחידושי הר"ן (סנהדרין מט:): שכתב, דשמא אף כוונת רש"י דאינו וודאי. ועיין עוד בלשון רש"י לקמן (עמוד ב) ד"ה טהרותיו טהורות. ועיין עוד באות הבאה ולקמן אות ט.

(ג מתני') שם. עיין באות הקודמת, וגם הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה הלכה לו) כתב, דאותה בדיקה מהניא אף להתירה לבעלה. אמנם הראב"ד (שם)

כתב, דהאי בדיקה אינה אלא לטהר הבגד, דאף אם אינו דם, הרי הוא טומאה בלועה. וכתב בחידושי הרשב"א, דסבר הרמב"ם דכיון דכתמים דרבנן אין לחוש אלא בגוונא דבדקה בשבעה סממנין ועבר, אבל אם לא עבר אין לה לחוש. ולכאורה משמע מדבריו, דלדעת הרמב"ם אף אם לא בדקה כלל אינה אסורה לבעלה עד שתדע שבוודאי הוא דם. אמנם המגיד משנה כתב, דאף הרמב"ם מודה דאין להתירה בלא בדיקה, ואם בדקה ועבר וודאי אסורה, ואם לא עבר מותרת.

(ד תוס') ד"ה הטבילו, בתוה"ד, הלא כיון שלא עבר וכו'. תירץ הערוך לנר, דמאי דאמרינן דאם לא עבר וודאי צבע הוא, הני מילי היכא דלא עבר כלל, אבל אם עבר בכיבוס שני איגלאי מילתא למפרע דדם הוי, והאי דלא עבר מעיקרא משום דלא כיבסו כראוי, דהא צבע לא עבר כלל.

(ה בא"ד) ואמאי נקט והטבילו. כתב הערוך לנר, דאיכא למימר דכיון דיכול להטבילו יש להטבילו. וכדכתב המגיד משנה (פ"ט מאיסורי ביאה הלכה לו), בדעת הרמב"ם. ועיין שם עוד שהביא מדברי הכסף משנה (פ"ד ממשכב ומושב ה"ג) דכיון דנחית לספק טומאה, בעי טבילה. ועיין ברש"י (הובא לעיל אות א).

(ו בא"ד) הכא ספק ספיקא. העיר הערוך לנר, דלכאורה הוא ספק אחד, ואמאי קרי ליה ספק ספיקא.

(ז גמ') ורמינהו הוסיפו עליהם וכו'. כתב בחידושי הריטב"א, דהאי "הוסיפו עליהם" לאו לישנא דברייתא הוא, אלא בעל הגמ' הוא דאמר לה, דהא תנינן בברייתא דהוסיפו על הנך דאית להו שביעית גמורה לכל מילי, אף אלו דהן מיני תכבוסת, ואי איתא דבורית היא כבריתא מי אית ליה שביעית גמורה.

(ח תוס') ד"ה העביר עליו, והא אינו מוכיר במשנתנו צפון במנין ז' סממנין. ביאר המהרש"א, דכיון דלא תני לה במנין הסממנין, אף אם העביר עליו צפון ולא עבר, אכתי טמא הוא, דדווקא בהנך סממנין אמרינן דאם לא עבר טהור. ואמאי קתני בברייתא דדוקא אם עבר טמא. ותמה הרש"י, דהא בסוגיין מבואר דצפון יכול להעביר אפילו צבע, ואדרבה, אם לא עבר וודאי נראה דצבע הוא ולא דם. אלא כוונת התוס' דלא תני לה במתניתין משום דאינו ראייה משום דאף צבע עובר על ידי צפון.

(ט גמ') אמר רבי זירא לא שנו אלא טהרות שנעשו בין תכבוסת ראשונה לשניה וכו'. בתוס' ד"ה הטבילו הוכיחו מדברי רבי זירא, דאף בגוונא דלא עבר בו' סממנים, אכתי אינו וודאי צבע, דאי וודאי צבע הוא, מה לי בהא דהעביר עליו פעם שניה, הרי התברר כבר דאינו דם. ויש לומר, דמה שכתב רש"י דמדלא עבר על כרחך צבע הוא, מתלי תלי בפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש לקמן (עמוד ב), דהא רבי יוחנן שנה ברייתא, דאף בדם וודאי כל שהעביר עליו שבעה סממנים ולא עבר מהני לו טבילה, וריש לקיש פליג עליה דהאי משבשתא הוא דרבי לא שנה רבי חייא מנא ליה. ולדברי רבי יוחנן דאף בדם וודאי אמרינן דאף דלא עבר מהני, הא ליכא למימר דמדלא עבר וודאי צבע הוא, דהאי חזינן דוודאי דם נמי לא עבר. ורבי זירא דחילק בין תכבוסת ראשונה לשניה, אהאי ברייתא סמיך וכמבואר להלן בסוגיין, ולדבריו וודאי איכא למימר דאף לאחר שלא עבר מדין ביטול אתינן עלה, ולא משום דמוכח דלאו דם הוא, וכל שחזר והעביר, הרי גילה דעתו דלא ביטלו ואכתי איכא למיחש לדם. (ח.ו.י.).

דף סב ע"ב

(י) **תוס' ד"ה אמר רבי אבא, בתוה"ד**, אמאי נקט במתניתין הרי זה צבע אפילו דם נדה ודאי טהור. הקשה **המהרש"א**, הא כיון דסבר רבי אבא דלאו בקפידא תליא מילתא, היכי שייך למימר דאפילו דם נדה טהור, הא ריש לקיש דקאמר נמי בסמוך דלאו בקפידא תליא, סבר דבדם נדה וודאי לא מהני כל שלא עבר. וכתב, דהאי תיבת "נדה" טעות סופר היא. וכוונתם, דאפילו לא יהיה צבע אלא כתם בעלמא כשאר כתמים דלא ידעין מהיכי אתי ולית ביה אלא חדא ספיקא, אפילו הכי יש לטהרו משום דהעביר עליו שבעה סממנין לבטלו, וכי היכי דסבר בתכבוסת שניה, דאף דלית ביה ספק ספיקא שמא צבע הוא משום דלבסוף עבר, ואפילו הכי סבירא ליה לרבי אבא דטהור אף על גב דקפיד. ועיין **חזון איש** (כלים סימן יא כה) שהעיר, דאף בתכבוסת שניה איכא ספק ספיקא [דהא על ידי שנאן צבע נמי עובר, וכדכתבו **התוס' לעיל** (עמוד א) **ד"ה שנאן**], ומנין דלרבי אבא טהור בביטול גרידא בלא ספק ספיקא.

(יא) **בא"ד**, אי נמי היה סבור כריש לקיש וכו'. כתב **המהרש"א**, דצריך לומר דהשתא סברו התוס' דהא דבעי לריש לקיש למימר "הרי זה צבע", משום דאי לאו דהוי ספק ספיקא לא היו מקילין משום דרגילות הדם לבוא מגופה. ובתירוץ **התוס'** הראשון **בד"ה הנח**. אבל לתירוצם השני, דבעי "הרי זה צבע" כדי לטהר נמי למפרע, על כרחך דמשום קפידא הוא, דאף דלריש לקיש אין נפקא מינה בין מקפיד לאינו מקפיד, מכל מקום דרובנן אית ליה כמבואר בסוגיין.

(יב) **גמ'**, **אמר ליה אין דתניא רבי חייא אומר וכו'**. הקשה **בחיידושי הרמב"ן**, דלמאי דפירש **רש"י לעיל** (עמוד א) **ד"ה שהרי הקפיד, ובד"ה ועבר**, דכיון דגילה דעתו דאינו מבטלו ואף עשה בו מעשה דם, אית ליה דין דם. מאי ראיא איכא מרבי חייא, [וכוונתו, דהרי רבי חייא איירי היכא דהוא וודאי דם ועלה אמרינן דתליא אי מקפיד עלה אי לא מקפיד עלה, דכל שאינו מקפיד עליה הוי טומאה בלועה וכמבואר להלן בסוגיין. אבל הכא דאיירי בכתם שלא עבר בתכבוסת ראשונה דאמרינן עלה דכתם היא, מהיכי תיתי דכל שיקפיד עליו גזרו עליו טומאה]. ומשום הכי ביאר, דמאי דמהני טבילה כשלא עבר בתכבוסת ראשונה, הוא משום דאין סופו לצאת בדרך כיבוסו והוי טומאה בלועה. אבל זה שחזר וכיבסו הרי גילה דעתו שהוא רוצה להוציאו מכל מקום, ושפיר אמרינן דאין זה טומאה בלועה, וצריך טבילה לאחר שתצא לגמרי.

(יג) **גמ'**, **חרסין שנתשמש בהן זב**. כתב **המאירי**, דהוא הדין כלי מתכות, אלא נקט חרס לרבותא דאף דאין יוצא בקל, דהרי שנינו דאין יוצא מדי דופיו לעולם. מכל מקום מקצתו נפלט, ושפיר מטמא לאויר התנור.

(יד) **גמ'**, **שם**. כתב **רש"י בד"ה חרסין** כגון עביט מי רגליים של זב. והקשה **הערן לנר**, אי בעיט איירי, מאי קאמר ריש לקיש לא שנו אלא משקים קלין, אבל חמורין לא. ועיין **מסורת הש"ס** שהעיר, דבמתניתין דהתם לא קתני "זב".

(טו) **גמ'**, **אמר ריש לקיש לא שנו אלא משקין קלים וכו'**. ביאר **התוס' רי"ד**, דריש לקיש סבר דמאי דטהרו טומאה בלועה, היינו דווקא שרץ הבלוע **בבעלי חיים**, אבל טומאה הבלועה בכלים לאו טומאה בלועה היא. אמנם **מרש"י ד"ה טמא, וד"ה אי לא לא**, משמע דכולי עלמא מודו דטומאה בלועה אמרינן אף בכלים, אלא דפליגו היכא דיוצא רק על ידי הדחק האם חשיב

בלועה אי לאו. ועיין באות הבאה.

(טז) **רש"י ד"ה אי לא לא**, דהוה ליה טומאה בלועה וכו' כדאמר בבבאמה המקשה. העיר **הרש"ש**, הא התם איירי דווקא בבעלי חיים. אבל בלוע בשאר דברים מנלן. אלא עיקר הטעם דאינו מטמא היינו כיון דאינו יוצא אלא על ידי הדחק, או משום דגם אינו מקפיד עליו וכדאמר רב פפא בסוף סוגיין, ולהכי בטל. ועיין **בחזון איש** (סימן רטו לדף סב:) שכתב, דאפשר דטומאה בלועה של משקין מסברא אמרינן לה.

(יז) **גמ'**, **איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש הטבילו ועשה על גביו טהרות וכו'**. **התוס' לעיל** (עמוד א) **ד"ה הטבילו** הוכיחו מהאי קושיא, דאף היכא דלא עבר אינו ראיא בתורת וודאי דהוי צבע, דאי הוי וודאי צבע מאי שייך לטומאה בלועה. אמנם **הערן לנר** כתב, דאינו קושיא משום דאיכא למימר דרק משום דכתמים דרבנן תלינן לומר דהוא צבע, והיינו דמשני "'הנח לכתמים דטומאה דרבנן היא". [ועיין בלשון **רש"י ד"ה טהרותיו** טהורות]. ועיין **במגיד משנה** (פ"ט מאיסורי ביאה הלכה לו) דביאר, דעיקר קושייתו מסיפא, דקתני "דעבר או דיהה טהור". ואמאי טהור בדיהה הרי אכתי הדם בלוע בו. [אמנם **ברש"י ד"ה טהרותיו טהורות**, משמע, דהשאלה מהרישא דלא עבר].

(יח) **גמ'**, **אמר ליה הנח לכתמים דרבנן**. פירש **רש"י בד"ה אמר ליה הנח**, דעיקר גזירת כתמים היא מדרבנן, דמדאורייתא בעינן עד שתרגיש בבשרה. וכתב **הרש"ש**, דאיכא למימר דרבי יוחנן וריש לקיש לטעמייהו אולי, דהא רבי יוחנן סבר **לעיל** (מא:): דמקור מקומו טמא, ואף דדם שיצא בלא הרגשה אינו מטמא את האשה, מכל מקום איהו גופיה טמא מחמת שנטמא במקור וטמא מדאורייתא. אבל ריש לקיש לטעמיה אולי דלא אמרינן מקור מקומו טמא, וכיון דיצא בלא הרגשה ואינו מטמא את האשה, אף איהו עצמו אינו טמא אלא מדרבנן.

(יט) **גמ'**, **ולא פליגי הא בכלים דמעיקרא הא בכלים דבסוף**. הקשה **הערן לנר**, מאי קמשמע לן בהא, הא כבר שנינו בכמה דוכתי דרביעית דם מן המת מטמא באוהל. ותיריך, דאתי לאשמועינן דאף דמקצת מן הרביעית נבלעה בקרקע, מכל מקום מצטרפת לאותה שלא נבלעה, וכדכתב **השיטה מקובצת** (בבא קמא קא:).

(כ) **תוס' ד"ה אם מתכבסת, בתוה"ד**, לא היה צריך אלא שיתן מים כמדה שיצא מן הבגד וכו'. ביאר **המהר"ם**, שיטול מים כמדת המים שיצאו מן הכיבוס אלא שיפחית מהן רביעית. ויתן לתוכן רביעית דם, ויראה אם מראיתן שזה למראה הדם שיצא מן הכיבוס. ועיין עוד **במהרש"א ובערוך לנר** שהאריכו בביאור דברי התוס'.

דף סג ע"א

(א) **גמ'**, **כל שלא טעם כלום מבערב וכו'**. פירש **רש"י בד"ה מבערב קתני**, אבל אמר אכל כשאר כל אדם. [דהיינו דאתי לאפוקי רק היכא דמיד כשניעור משנתו טעם מיד]. ו**הרמב"ם** (פ"ט מאיסורי ביאה הלכה לח) כתב, דלא טעם כלום מתחילת הלילה. וכתב **המשנה אחרונה** (בפרקין מ"ז), דאף כוונתו דאכל את סעודת הערב ולאחריה לא אכל כלום. ו**בליקוטי הלכות** (בעין משפט אות נ) כתב, ד**הרמב"ם** סבר דמאי דקאמר רב פפא כמאן דאמר שלא טעם מידי באורתא, היינו דדווקא בהכי הוי רוק תפל. וקאמר ליה רבא, מידי עבר קתני, דלהוי משמע דתליא רק בהא דלא אכל מתחילת הלילה. הא

מעטשת שעה או שתיים. והרא"ש (סימן א) כתב, דפיהוק ועיטוש דחד זימנא לאו ראייה הוא משום דכן הוא דרך העולם. והעיר התוס' יו"ט, אמאי נקטו התוס' "שעה או שתיים", הרי העיקר תליא בהא דאינו פעם אחת וכדכתב הרא"ש. [נאמנם עיין בתוס' דהוכיחו מהסוגיא דלקמן (עמוד ב), דיש לוטת משך זמן שאפשר לחלק בו בין ראתה בתחילת הוטה לראתה בסופה, ויש לומר דמה שנקטו לשון "שעה או שתיים" לאו דוקא. (ח.ו.נ)].

(ט) גמ', שופעת הא שפעה ואזלא. העיר הרש"ש, הא שפיר איכא למימר דהאי שופעת לאו כל ימיה, אלא בימי ראייתה איירי. ונפקא מינה דקבעה לה וסת לראות רק בשופעת והיינו ריבוי, אבל כל שתראה שלא בשפע, לאו ראיית וסתה היא, ולא נימא בה דייה שעתה.

דף סג ע"ב

(י) גמ', רותתת. כתב המעדני יו"ט (סימן א אות פ), דהוא מלשון רתת ורעד איברים. וכתב הבית יוסף (קפט), דמלשון הרמב"ם (פ"ח מאיסורי ביאה ה"ב) נראה דגרס "רותחת" מלשון חימום. [ואין לומר דכוונת הרמב"ם לצמרמורת דמתניתין, דהא בפירוש המשניות פירש הרמב"ם, דצמרמורת היינו דעמדו שערותיה].

(יא) גמ', גוסה. עיין מה שביארו רש"י ד"ה גוסה, והתוס' לעיל (עמוד א) ד"ה מעטשת. והרשב"א בתורת הבית (ב"ז ש"ג) כתב, דגוסה היינו שמתעוררת להקיא. (וכן פירש הראב"ד בבעלי הנפש שער תקון וסתות סימן ג). עוד פירש, דהיינו מרגשת כאב בכסלים. והמאירי כתב, דגוסה היינו פושטת זרועתיה להאי גיסא ולהאי גיסא, [והיינו מה שפירש רש"י מפהקת. עיין לעיל אות ו].

(יב) גמ', אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הרי אמרו לימים שנים לוטות אחת וכו'. כתבו התוס' בד"ה לימים שנים, דהיינו רבי דאמר דבתרי זימני הוי חזקה, ובוסתות שלא מנו חכמים כיון דאינו וסת גמור קים ליה לשמואל דבהא הצריך רבי שלשה פעמים. ובתוס' הרא"ש הוסיף, דבוסת הגוף קים ליה לשמואל דסגי לרבי בראיה אחת. אמנם בחידושי הר"ן כתב, דשמואל גמרא גמיר ליה דאיכא מאן דסבר כרבי בוסת הימים, ובוסתות הבאים מחמת אונס סבר כרבן שמעון בן גמליאל דבעינן שתי פעמים. ובוסתות הגוף סברי דסגי בפעם אחת.

(יג) גמ', אמר ליה אביי מאי קמשמע לך. הקשה הרש"ש, הא טובא קמשמע לך, דאף דאיתרבו ממתניתין אפילו הכי מודו רבנן דבעינן שלש פעמים. ואדרבה, הוי ליה לאביי לאקשוויי מאי טעמא גריעי מהני דכתיבי במתניתין כפיהוק ועיטוש. ועיין בהגהות הג"ר שמחה מדעסוי, דמחק תיבות אלו. [וכן הוא בכתב יד מינכן].

(יד) גמ', אכלה שום וראתה אכלה בצלים וראתה כססה פלפלין וראתה וכו'. כתב הרשב"א (לעיל עמוד א), דהאי וסת מהני דווקא בצירוף ימים, אבל בלא ימים, אמרינן דהאכילה היא שגרמה הראיה ואינה ראייה דתראה, דומיא דוסת הקפיצות דלא מהני אלא בצירוף ימים. אמנם בתוס' ד"ה אכלה מבואר, דהנך לא דמי לוטת הקפיצות ומהני אף בלא ימים.

(טו) גמ', שם. כתב הרמ"א (יורה דעה קפט, כג) דיש אומרים, דאם אכלה שום וראתה, בצלים וראתה, ופלפלין וראתה, הרי קבעה וסת לכל אכילת דבר חם. וביאר הערוך השולחן (קפט, סט), דהיינו טעמא משום דבהנך מיני אוכלים טעם הוטה משום חימום הגוף מאכילה, ואם כן מאי נפקא מינה

מבערב קתני, דאתי למעט דאף היכא דטעם מידי כשניעור, לא הוי רוק תפל. עוד כתב הרמב"ם (שם) דהוי רוק תפל רק בגוונא דלא יצא רוב דיבורו עד שלש שעות ביום. וכתב הערוך לנר, דיצא לו זאת לפי שפירש למה ששאלו להלן בסוגיין "ועד כמה", ואמר עלה רב יהודה עד שיצא רוב דיבורו של שלש שעות. אמנם העיר, דהרמב"ם (בפירוש המשניות) כתב, דעד שלש שעות הוי רוק תפל, ולא כתב דאיירי דווקא במדבר רוב דיבורו של שלש שעות.

(ב) גמ', כל שעבר עליו חצות לילה ובשינה. כתב הרש"ש (לעיל סב. במתניתין), דמשמע בגמ' דסגי שיעבור עליו חצות לילה בשינה. ותמה על הרמב"ם (פ"ט מאיסורי ביאה הלכה לח) שכתב, דבעינן שישן מחצי הלילה עד הבוקר.

(ג) גמ', ניעור כל הלילה הרי זה רוק תפל התם במנמנם. העיר הערוך לנר, דאף דאמרינן דבשנת חצי לילה נמי מהני לעשותו רוק תפל, הכא דהוא נים ולא נים תיר ולא תיר דהוי רק חצי שינה, בעינן לילה שלם כדי להחשיבו רוק תפל.

(ד) גמ', דילד או דוקן וכו'. פירש רש"י ד"ה הני מי רגלים, דשל זקן מעליא טפי. ועיין מה שכתבו התוס' ד"ה תנא. וכתב הערוך לנר, דמהשמטת הרמב"ם להאי דינא, ואף לא פסק בהו לחומרא, נראה דאיבעיא לרבי יוחנן הי מעלה עדיפא האם של זקן או של ילד, וכן כל הנך בכולהו איכא מעלה יתירה. וכיון דלא ידעינן הי עדיפא, הרי אף לחומרא ליכא למפסק, דלא ידעינן מה הוא החומרא.

(ה) מתני', מפהקת. עיין מה שכתב ברש"י ד"ה מפהקת. וביאר בתוס' הרא"ש, דכוונתו לאדם הפושט איבריו. והרא"ש (בפסקים פרק תשיעי סימן א) הביא מהערוך שפירש, דפיהוק היינו הוצאת קול מן הגרון מתוך מאכל שאכל. וסיים, דאלו ואלו דברי אלוקים חיים, וכל שינוי בגופה, כיון דהחזקה בו הרי הוא סימן להתעוררות עקירת הדם.

(ו) מתני', מעטשת. עיין בתוס' ד"ה מעטשת מה שפירשו, והיינו מה שנקרא בלשונינו עיטוש. אמנם הטור (קפט) כתב, דהיינו עיטוש מלמטה. וכתב הש"ך (סקנ"ג), דתירווייהו אמת ובתירווייהו קובעת ווסת.

(ז) מתני', ואלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דהאי וסת דפיהוק ועיטוש משכחת לה בין אם קבעה בלא ימים מסוימים, ובין בקבעה בימים מסוימים, דכל שראתה שלש פעמים לאחר עיטוש או פיהוק, הרי קבעה לה וסת לפיהוק ועיטוש. ואף דשינוי לעיל (יא), דכל שקובעת מחמת אונס לא חשיב קביעות ווסת, הני מילי היכא דרואה מחמת אונס שגורמת לעצמה, כגון קפצה וראתה או כססה פלפלין וראתה, דבהנך אמרינן שלא באה הראיה אלא מחמת המעשה שעשתה. אבל פיהוק ועיטוש שבאין שלא ברצונה, שפיר אמרינן דאדרבה האורח הוא שגרם להו, ושפיר איכא ראייה לאורח שיבוא. ובגוונא שראתה על ידי פיהוק בימים מסוימים, הרי קבעה לה וסת להנך ימים בצירוף הפיהוק או העיטוש. [אמנם דעת רש"י לעיל (יא) ד"ה קמשמע לך, דאף וסת הבא מחמת אונס כקפיצה הוי וסת, ומאי דאמרו דאינה קובעת וסת מחמת אונס, היינו היכא דתליא אף בימים. ועיין שם ברש"ש]. אמנם המגיד משנה (פ"ח מאיסורי ביאה ה"א) כתב בדעת הרמב"ם, דהאי וסת הגוף דפיהוק ועיטוש, אינו נקבע אלא בצירוף וסת הימים.

(ח) תוס' ד"ה מעטשת, בתוה"ד, וכולהו הני וסתות איירי שמפהקת או

כל אותה עונה, אמאי אמרינן לעיל (ב.) דהרואה בשעת וסתה דיה שעתה, הא יש לחשוש לכל אותה העונה כי היכי דאסרינן לה לבעלה. ותיירך, דשמא תראה חיישינן אבל שמא ראתה לא חיישינן, וכדאמר רבא בגיטין (כח:): דשמא ימות אמרינן שמא מת לא אמרינן. ועוד תירך, דמאי דיש לה לפרוש עונה הוא משום דחשו דמחמת תאות התשמיש תקדים ראייתה, אבל בעלמא וודאי דאין לחוש אלא לשעת וסתה.

(ג) גמ', שם. הקשה הערוך לנר, הא רבי יהודה דמתניתין וודאי איירי לענין בעלה, דהא אמר "כל היום שלה". ותיירך, דהוי אמינא דרבא דפסק כרבי יהודה, לאו לכל דבר פסק כמותו, אלא רק לענין טהרות. אבל לבעלה אינה מצווה לפרוש כל עונת הוסת.

(ד) גמ', קמשמע לן. כתב החוות דעת (קפד, ט), דקמשמע לן דבין לטהרות ובין לבעלה צריכה לפרוש עונה. אמנם למפרע אינה אוסרת הטהרות של אותה עונה. אמנם הכרתי ופלתי (קפד, י) כתב, דדווקא לבעלה יש לחוש, והיינו כהפירוש השני שהוזכר לעיל אות כג. אבל לטהרות אין חיוב לפרוש עונה סמוך לווסתה.

דף סד ע"א

(א) גמ', ראתה יום חמשה עשר לחדש זה ויום ששה עשר לחדש זה וכו'. כתב בבעלי הנפש להראב"ד (שער תקון הוסתות סימן ג), דילפינן מסוגיין דאיכא וסת החודש, דהיינו דתליא בימי החודש אף דליכא בהו הפלגות שוות, דהרי אחד מלא ואחד חסר. והקשה בחידושי הרמב"ן, וכי מזל חודש גורם, דהא לא אמרו אלא בוסת של הפלגות שוות דאיכא למימר דכן דרכה של זו דממלאה עד שנופצת בזו ההפלגה. ומשום הכי ביאר, דאיירי היכא דכל החדשים היו או מלאים או חסרים, דהשתא ההפלגה היא שוה. וקמשמע לן דקובעת לה וסת לדילוג באופן שכל חודש רואה יום אחר ראייתה בחודש שעבר. ועיין בחידושי הר"ן שכתב בשם הרא"ה, דאיכא למימר דהפלגה מן המולד גורמת הראיה, ואף בחודש אחד מלא ואחד חסר, מכל מקום ההפלגות שוות מומן המולד.

(ב) גמ', רב סבר חמשה עשר ממנינא ושמואל סבר לאו ממנינא. ביאר בבעלי הנפש להראב"ד (שער תקון וסתות סימן ג), דבוסת התלוי בימות החודש כולי עלמא מודו דאף הראיה הראשונה מן המנין. ובוסת הפלגה כולי עלמא מודו דאין הראיה הראשונה מן המנין, דהא אכתי לא התבררה הפלגתה. אבל בהאי וסת דרואה בט"ו ובט"ז ובי"ז, נחלקו רב ושמואל האם דומה לוסת החודש דהא הכא נמי חזינן דתליא הוא בימי החודש, או דדומה לוסת הפלגה משום דדילוג האחרון עוקר את הראשון. נוכח נראה כוונת התוס' ד"ה איתמר].

(ג) תוס' ד"ה איתמר, בתוה"ד, ויש לחלק בין סירוגין דימים לסירוגין דשוורים. עיין בחידושי הרשב"א שכתב, דלענין ראיות דצריכה להתחזק בהפלגות, הרי לא ראתה שלש פעמים בהפלגה ומשום הכי בעינן פעם רביעית. אבל בגניחות דצריך להתחזק בגניחות, הרי נגח שלש פעמים.

(ד) גמ', קשיא לרב. כתב התוס' הרא"ש, דהוי מצי לשנויי דאיירי בוסת הפלגה דרואה מט"ו לט"ו ולא בט"ו דימות החודש, ובוסת הפלגה כולי עלמא מודו דבעינן שילוש בדילוג. אלא עדיפא מינה משני.

(ה) גמ', מהו דתימא כיון דלמורה ועקרניה וכו'. העיר התוס' הרא"ש, מאי שייכא הכא לישנא ד"כיון", ולישנא ד"אף על גב דלמורה" מבעי ליה למתני.

מאיזה מין אכלה. וכתב החוות דעת (הביאו הפתחי תשובה סקכ"ו), דמכל מקום אם אכלה שלש פעמים דבר חם ולא ראתה, אינה עוקרת את וסתה. אבל אם אכלה שלש פעמים שום ולא ראתה, עקרה את וסתה, אפילו שהוחזקה על ידי כמה מינים. אמנם בביאור הגר"א (שם סקל"ד) כתב בשם המרדכי, דאף בוסת דאכילת שום לא קבעה אלא אם אכלה שלש פעמים אותו מאכל, ואינו נקבע על ידי שלשה מיני מאכלים.

(ז) מתני', היתה למורה לראות בתחילת הוסתות וכו'. מבואר דבוסת הגוף אין לה אלא שעת הוסת. וכתב בחידושי הרשב"א (לעיל עמוד א), דהני מילי היכא דנבלעה הראיה בשעת הוסת, אבל אם אין הראיה נבלעת כולה בתוך הוסת. הרי יש לה לחוש עד סוף העונה. אמנם בשם הר"ה כתב, דאין לנו אלא תחילת וסתה, ואף בהאי גוונא אינה חוששת אלא לשעת וסתה.

(יז) מתני', היתה ראוייה לראות עם הנץ החמה. כתב החוות דעת (קפד, ה), דאף דבעלמא קביעות היום מתלי תלי בעלות השחר, לענין וסתות קים לחכמים דורחת החמה הוא הגורם לראייתה. והוסיף, דאיכא למימר דאף עונת הלילה היינו משקיעת החמה ולא מצאת הכוכבים. אמנם הסדרי טהרות (קפד, ג) כתב דדוחק לומר דעונת היום תליא בורחת החמה ולא בעלות השחר. עיין שם.

(יח) גמ', וחוששת בשש שעות. כתב רש"י בר"ה וחוששת, דאסורה בכל השעה השישית. וכתב הרש"ש (על תוס' ד"ה וחוששת), דנראה דאיירי ברואה באותה שעה אבל כל פעם ברגע אחר, ומשום הכי חוששת לכל אותה שעה.

(יט) גמ', מכאן אמר רבי ירמיה אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן. כתב הרשב"א בתורת הבית (ב"ש ש"ג), דאף דמיייתנן לה מקרא, אסמכתא בעלמא היא, דהא וסתות דרבנן. וכן כתב הר"ן על הר"ף (שבועות א: מדפי הר"ף). אמנם התוס' ביבמות (סב:) ד"ה חייב כתבו, דהוי מדאורייתא. והתוס' בפסחים (סב:) ד"ה סמוך כתבו, דאף למאן דאמר וסתות דרבנן, החיוב לפרוש קודם לעונת הוסת מדאורייתא. וביאר בחידושי רבינו חיים הלוי (איסורי ביאה ד, יב), דוודאי דעיקר הדין דהוא שעת וסתה מדאורייתא הוא, ושפיר שייך ביה הדרשא ד"והורתם". ומאי דנחלקו אי וסתות דאורייתא או דרבנן, היינו לאחר שעבר עונת הוסת, אי מאי דחיישינן לומר דאכן ראתה בשעת הוסת היינו חשש דאורייתא או רק חשש דרבנן. ועיין שם שהאריך.

(כ) גמ', וכמה אמר רבא עונה. כתב הגהות מימוניות (פ"ד מאיסורי ביאה אות ט) בשם אביאסף, דעונה היינו יום או לילה בימי ניסן ותשרי, ועוד חצי יום או חצי לילה בימי תמוז וטבת. וביאר הבית יוסף (יורה דעה קכד), דהיינו משום דסבר דעונה היינו י"ב שעות. אמנם כתב, דאין לחוש לה משום דהפוסקים לא הזכירוהו. ועוד, דמלישנא דגמ' משמע דתליא ביום ולילה ולא בשעות.

(כא) גמ', מאי לאו עונה אחריתי לא אותה עונה. כתב האור זרוע (ח"א סימן שנח), דיש לפרוש מאשתו כ"ד שעות סמוך לווסתה. וכתב הבית יוסף (יורה דעה קפד), דאין טעם ושורש לזבירים אלו, דהא בסוגיין מפורש דדווקא אותה עונה נאסרת. ועיין בשו"ת חתם סופר (ח"ב סימן קעט) שכתב, דחומרת האור זרוע היא כדי לצאת ידי מצוות פרישה של י"ב שעות וכשיטת האביאסף (באות הקודמת), וכיון דמשתנה הוא בעונות השנה, החמיר דלעולם יש לפרוש כ"ד שעות קודם.

(כב) גמ', אבל לבעלה לא קמשמע לן. הקשה הרש"ש, דאי חיישינן לבעלה

דנפקא מינה לענין טענת בתולין, דאינו יכול לטעון טענת בתולים אם נמצא לה דם אדום או שחור, או אם דמיה מרובין או מועטין. ועיין **באליהו רבה** (על המשניות) שכתב, דאתי לבאר טעמיה דבית הלל דפרקין דלקמיה, דאמרו בתולים לבתולה בדם בתולים עד שתחיה המכה, ולא תלו לה בימים כבית שמאי או בשינוי מראה, והיינו משום דיש שדמיה מועטין ויש שדמיה מרובין, וכן יש שדמה אדום ויש שדמה שחור, ואין להוכיח ממראה הדם האם דם בתולין הוא. ורבי יהודה דקאמר כל גפן יש בה יין, כוונתו ליישב דעל כרחק דאיכא לתלות בדם בתולין ולא אמרינן דדם נדה הוא, משום דאין אשה בלא דמי בתולים, מלבד משפחת דורקטי, ולאילו אף דם נדות ליכא.

(יד) **גמ'**, **תנא דור קטוע וכו'**. כתב **רש"י בד"ה ושאין לה**, דכיון דאין לה דמים מרובין אין לה **בנים מרובים**. משמעות דבריו דמעט יש לה. אמנם **הרמב"ם** (בפירוש המשנה) כתב, דאין לה דמים כלל לא דם נדה ולא דם בתולים ואינה יולדת. וכתב **הערוך לנר**, דלכאורה תליא בפלוגתא **בכתובות** (י:), גבי נמצא דורקטי האם אמרינן לו לך זכה במקחך, או אמרינן ליה נתחייב במקחך.

פרק תינוקת

(טו) **מתני'**, בית שמאי אומרים נותנין לה ארבעה לילות. כתב המשנה **אחרונה**, דכל הני שיעורי מדרבנן נינהו. דמדאורייתא וודאי דכל שלא חייתה המכה יש לתלות בה, כי היכי דכל שיש לה מכה תולה בה. אלא רבנן גזרו אטו הגיע זמנה ואטו ראתה, והא דנתנו ד' לילות היינו משום דאכתי חשיב בעילת מצוה משום דלא גייסי אהדידי. ובית הלל גזרו רק בהגיע זמנה לראות ובראתה בבית אביה. וכיון האי חומרא מדרבנן בעלמא הוא. הני מילי לענין בעלה, אבל לטהרות אין לחוש אלא עד שתחיה המכה. אמנם **המשאט בנימין** (סימן מזו) כתב, דהני שיעורין מדאורייתא נינהו. וכבר תמה עליו **בשולחן ערוך הגר"ז** (נדה קונטרס אחרון קפז, טז). ועיין באות הבאה.

(טז) **מתני'**, בית הלל אומרים עד שתחיה המכה. כתב **המאירי**, דהא דאמרו בית הלל עד שתחיה המכה לאו לאחמורי אבית שמאי אתו, אלא לאקול, ואם חייתה המכה תוך ארבעה לילות, אף בית הלל מודים דמותרת. אמנם בשם **גדולי המחברים** כתב, דנראה דבית הלל אמרו אף לחומרא. ועיין **תוס' הרא"ש לעיל** (יא:). דכתב, דמדאמרו בית הלל דבהגיע זמנה לראות נותנים לה עד מוצאי שבת, ולא חילקו בין חיתה המכה ללא חיתה המכה, מוכח דבתוך הד' לילות אפילו חיתה המכה לאו מידי הוא.

(יז) **מתני'**, **הגיעה זמנה לראות וכו'**. ביאר **הר"ן** (על **הרי"ף** **שבועות** ד. מדפי **הרי"ף**), דכיון שהגיעו ימי הנעורים ואין פתחה צר כבתחילה, המכה חיה בפחות זמן. נולכאורה צריך עיון מדוע צריך להאי טעמא, הא כיון דהגיע זמנה לראות, יש לחוש שמא דם נדה הוא ולא דם בתולין.

(יח) **מתני'**, ובית הלל אומרים עד מוצאי שבת ארבע לילות. העיר **המרומי שדה**, אמאי בלא הגיע זמנה לראות דאליבא דבית שמאי נמי נותנין לה ד' לילות, לא קתני עד מוצאי שבת. דבשלמא לרב דאמר דעד מוצאי שבת רבותא אשמועינן דאף דשימשה בימים מותרת בלילות, איכא למימר דדווקא בית הלל סברי הכי, אבל בית שמאי פליגי. אבל ללוי דאמר דעד מוצאי שבת לאו למימרא דהימים מותרים, מאי שנא דדווקא בית הלל נקטו

וביאר, דסלקא דעתין דאף דלמודה לראות בט"ו לחודש ואינה יכולה להצטרף לוסת ההפלגה, מכל מקום איכא למימר דלכל הפחות יהני להצטרף כדי לעקור וסת הראשון שהיה בלא דילוג, דהיינו "כיון" דאמרינן, דכיון דכבר למודה ביום זה, הרי יכול לצרפה עם שאר הראיות לומר דנעקר וסתה.

(ו) **גמ'**, **בתרי זמני עקרא**. כתב **המאירי**, דאין להקשות מאי סלקא דעתין דסגי בשני ימים לעוקרו, משום דנאמר רק דרך דחיה. ועיין עוד באות הקודמת.

(ז) **גמ'**, **ליום עשרים וארבעה לא קבעה לה וסת**. הקשה **הערוך לנר**, פשיטא דכיון דשלא כסדרן הוא, וודאי לא קבעה ומאי קמשמע לן. ותירץ, דאתי לאשמועינן דאף בגוונא דיום העשרים וארבעה שוה בהפלגות לראיות הקודמות, כגון שהראשון היה מלא והשני חסר וזה שראה בו בכ"ד נמי היה מלא. אפילו הכי כיון דאינו שוה לשאר הראיות בימים, לאו קביעות וסת היא.

(ח) **רש"י ד"ה הני מילי, בתוה"ד**, ושינתה ליום עשרים וכו'. כתב **המהר"ם**, דצריך לומר דיום העשרים נמי חשיב בימי נדותה. ואף דכבר שלמו י"א יום וכן ז' ימי נדה וכבר נכנסו שני ימים מימים הראויים להיות זבה, מכל מקום הואיל ולא ראתה באותן שבעה ימים שלאחר הי"א, אין השבעה נחשבים ימי נדה לענין שלאחריהם יתחילו ימי זיבה, אלא אכתי בימי נדה היא.

(ט) **גמ'**, **אבל היכא דלא קיימא בתוך ימי נדתה אימא לא קמשמע לן**. הקשה **הערוך לנר**, דהאי דקמשמע לן הכא דאף בימי זיבה חוששת כבר אשמועינן רב פפא **לעיל** (לט). ותירץ, דהתם פליג עליה רב הונא בריה דרב יהושע, ולהכי הוצרך תו לאשמועינן דאיהו לא הדר ביה, ושפיר סבירא ליה דחיישינן. והוסיף, דמדוברי **המהרש"א** נראה, דרב פפא **לעיל** איירי היכא דכל הקביעות היתה בימי זיבה [אמנם תליא הוא בפירושי **רש"י** **תוס'** שם]. אבל הכא איירי דראתה רק ראייה אחת בימי זיבה, וקמשמע לן דאפילו הכי יש לחוש לה.

(י) **רש"י ד"ה אימא לא תיחוש, בתוה"ד**, ויגיע יום עשרים. כתב **המהר"ם**, דצריך לגרוס "עשירי". ועיין שם מה שהאריך. ועיין **במהרש"א**.

(יא) **גמ'**, היתה למודה לראות יום עשרים. עיין **רש"י לקמן** (עמוד ב) ד"ה **ונאסר**, דהאי עשרים היינו עשרים לחודש. וכן כתב **בחיודושי הרמב"ן** בשם **הראב"ד**. אמנם **הרמב"ן** כתב, דמלישנא דברייתא משמע דבווסת הפלגות איירי. והעיר, דאי הכי מאי האי דקאמרינן דהגיע יום שלושים ולא ראתה הגיע יום עשרים וראתה, הא כיון דמראיה לראיה מנינן ולא מאותו יום הראוי לראיה וכדמסקינן **לעיל** (לט:), אמאי קרי לה דבעשרים ראתה, הא לא היתה הכא הפלגת עשרים. ותירץ, דהאי דאמרינן הגיע עשרים וראתה, היינו הפלגת ארבעים מהראיה הראשונה, והכא מנינן מיום הראוי לראיה, דכיון דכבר שינתה ולא ראתה בשלושים, הרי יש לומר דחזרת לסדרה ושפיר קרי ליה הפלגת עשרים. עיין שם.

דף סד ע"ב

(יב) **רש"י ד"ה ונאסר, בתוה"ד**, שהרי עקירה האחרונה של עשרים האחרונה וכו' לאו עקירה היא. הקשה **הרש"ש**, הא אף אי נימא דעקירה היא כיון דעברו שלש פעמים עשרים ולא ראתה, הא כיון דלא קבעה לה וסת אחר, שפיר יש לחוש לראיית העשרים לומר דחזרה לקדמותה.

(יג) **מתני'**, **נשים בתוליהן כגפנים וכו'**. כתב **הרמב"ם** (בפירוש המשניות),

דלא הוחזקה ברואה דם, מודה רב חנינא דטהורה ולא אמרינן דמאי דראתה בביאה שניה דם נדה היא. ועיין עוד ערוך לנר.

(כו) גמ', דלמא איתרמי כשמואל. העיר בהגהות הרד"ל, אמאי לא אמרינן דחיישינן שמא ראתה אף בביאה ראשונה אלא דחיפה אותה שכבת זרע, דהא שכיחא טפי מלבעול בהטיה. ותירץ, דכיון דבביאה שניה לא נתחפה בשכבת זרע, מוכח דדמיה מרובין, וכל שכן דבביאה ראשונה היה ראוי לראות הדם ולא היה שכבת זרע מחפהו.

(כז) גמ', אמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון והני מילי שלא ראתה. כתבו בחידושי הרשב"א והר"ן, דהאי "והני מילי" גמרא הוא דקאמר לה ולא מדברי רב הוא, דהא מבואר לקמן (סה). דמנימין סקסנאה סבר למיעבד עובדא כרב אפילו בראתה. אמנם עיין בתוס' לקמן (סה). ד"ה סבר, דכתבו דרב לא הורה מעולם דהוא הדין בראתה.

(כח) רש"י ד"ה מתוך שנים עשר חודש, בתוה"ד, ושהה שלש חדשים וחזר וכו'. העיר החידוד הלכות, דאם בעל מיד בלילה הראשון ובין כל בעילה לבעילה עברו שלשה חדשים, אינו עולה ל"ב חודשים.

דף סה ע"א

(א) גמ', לא ליתב ליה אלא בעילת מצוה. כתב בהגהות הרד"ל, דהאי לישנא דבעילת מצוה, לאו דווקא הוא דהרי רק הבעילה ראשונה שלאחר הנישואין בעילת מצוה היא, אלא הכוונה לבעילה אחת.

(ב) גמ', הוי שקיל ואזיל לאתריה דשמואל. ביאר הערוך לנר, דהוצרכה הגמ' לומר דהוי שקיל ואזיל לאתריה דשמואל, לאשמועינן ענוותנותו דשמואל, דאף דאזיל לאתריה וסבר להורות דלא כשיטת שמואל, דהא איהו קאמר לקמן (עמוד ב) דבועל בעילת מצוה ופורש. אפילו הכי לא תלה שמואל את מיתתו של מנימין בהא, אלא בהא דסבר לעשות כרב מאי דרב לא אמר.

(ג) גמ', קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל אוון. הקשה הערוך לנר, מאי אוון יגרם בהא לרב אי עביד מנימין הכי, הרי רב מעולם לא אמרה, וכדביארו התוס' בד"ה סבר, וביאר, דהא כתב בחידושי הר"ן (עיין לעיל סד: אות כז), דמאי דאמרינן לעיל (סד:) אדברי רב "והני מילי שלא ראתה" לאו מדברי רב הוא, אלא דרב סתם דבריו והגמ' היא דמפרשה לה הכי. ומשום הכי קאמר שמואל לא יאונה לצדיק כל אוון, דאילו היה מנימין מורה אפילו היכא דראתה משום דרב סתמה, הרי בדברי רב הדבר תלוי, וכבר אמר התנא (אבות א, יא) "חכמים זוהרו בדבריהם".

(ד) גמ', כיון דנתקו שינוי של אדם נתמעטו מזונותיו. כתב רש"י בד"ה משנתקו, דנתקו מחמת הזקנה. וביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאתי רב חנינא בר שלמיא לאשמועינן, דישאיר אדם לעצמו לימי הזקנה, ולא יחלק הכל לבניו. ועיין במעיל צדקה (לבעל השבט מוסר, סימן תרסו) שכתב בשם ספר תולדות אדם, דכששניו של אדם נרקבים סימן הוא שחיי קצרים, דלפי שיעור שנות חייו, כן חוזק שינוי. והוסיף, דאפשר דהיינו דאמרינן דכיון שניתקו שניו של אדם נתמעטו מזונותיו, דהא ניתוק השניים סימן הוא לקיצור ימים, ועל כן אין לו צורך עוד במזונות.

(ה) גמ', הרי שהיו גתיו וביתו בדיו טמאות וכו'. ביאר בחידושי הר"ן, דאיירי דנשתמשו בה במשקה טמא. והדפין והלולבים והעדשים פשוטי כל עץ הן ואינן מקבלים טומאה, ובעינן רק להדיחם או לגבן כדי להסיר מהן המשקה הטמא.

לה. ותירץ, דהא דקתני מוצאי שבת היינו משום דבתולה נישאת ליום הרביעי וכדאיתא בריש כתובות. והיינו טעמא, דאם ימצא שפתחה פתוח יוכל להעמידה לדין ביום חמישי. ואליבא דלוי דסבר ביבמות (סא:) דפיתוי קטנה אונס הוא, איכא למימר דדווקא בגדולה איכא לתקנה דיום הרביעי, אבל קטנה דליכא נפקא לומר דזינתה, הרי נישאת אף בשאר ימים.

(יט) מתני', ובית הלל אומרים כל הלילה כולה. העיר בהגהות הרד"ל, אמאי לא נקטו נותנין לה לילה ראשונה וכלישנא דבית שמאי במציעתא. וביאר, דאתי לאשמועינן דנותנין לה לילה שלם ומשלימים לה חצי יום וכדאמרינן לקמן (סה:), ואיכא למימר דבית שמאי באמת פליגי עלה.

(כ) גמ', ממאי מדקא מפליג בסיפא בין ראתה בין בשלא ראתה. הקשה התוס' הרא"ש, דלמא מאי דקתני בסיפא ראתה ועודה בבית אביה ארישא דלא הגיע זמנה לראות קאי. ותירץ, דאי ארישא קאי לא היה לו לתנא להפסיק בגוונא דהגיע זמנה לראות. ואין לומר דאתרוויהו קאי, דכיון דבלא ראתה איכא חילוק ביניהו, לא היה לו לתנא לנקוט לתרוויהו בהדדי גבי ראתה.

(כא) גמ', כל זמן שנוחרת. ביאר המאירי, דנוחרת היינו דכל זמן שנוחרים כותלי בית הרהם זו בזו, רואה דם מחמת הנגיעה, ועלה אמרינן דאם עומדת ורואה, יושבת ואינה רואה, הרי ראייה דנחירת כותלי בית הרהם זו בזו גורמת ליציאת הדם. [והיינו משום דדם בתולין מן הצדדים בא, וכדלקמן (סה:)]. ובחידושי החתם סופר כתב, דנוחרת היינו צועקת בשעת תשמיש. ומאי דאמרינן היכי דמי נוחרת, היינו להיכא דלא שימשה כגון ביום.

(כב) תוס' ד"ה כל זמן, בסוה"ד, ורב מחמיר טפי דדוקא כשנוחרת ביום שלאחר תשמיש תולה בו. ומבואר מדבריהם, דאליבא דרב כדי לתלות בדם בתולין בעינן תרתי. אמנם הב"ח (יורה דעה סוף סימן קפו) כתב בדעת הרי"ף, דאליבא דרב נוחרת נמי הוי סימן לדם בתולין, אבל לא פליג אהא דרואה מחמת תשמיש חשיב דם בתולין.

(כג) תוס' ד"ה על גבי כולם ורואה, לספרים דגרסי הכי על גבי כלים וכו'. כתב המהרש"א, דאין כוונת התוס' לשלול הגירסא דכלים, אלא לשלול הגירסא "על גבי כולם ורואה", דאם היא רואה מאי ראייה היא דלאו דם בתולין הוא. אמנם עיין בערוך לנר שתמה על דבריו. וביאר כוונת התוס' לשלול את הגירסא "על כלים", דבשלמא אי גרסינן על גבי כולם, והיינו כרים וכסתות דקתני מקמי הכי, כיון דרואה אף ביושבת עליהם, הרי מוכרח דאינו דם מכה. אבל אי גרסינן על כלים, ולא מפלגינן בין רך לקשה, מאי ראייה איכא דלאו דם מכה הוא.

(כד) גמ', ולוי אמר הפסידה לילות. כתבו התוס' לקמן (סה:) ד"ה וכולן, דאליבא דלוי דאמר דהפסידה לילות, אם שימשה בלילות וראתה בימים לא תלינן בדם בתולין. והקשה הרש"ש (שם), דלכאורה נראה דלוי לענין בעילות קאמר, דלא נותנים לה "ד" ימים" אלא "ד" עונות". אבל אם תראה ביום דלאחר התשמיש, אף איהו מודה דתלינן בדם מחמת התשמיש ודם מכה הוא. וכתב, דהתוס' דייקו מדמקשינן אלוי "עד מוצאי שבת למה לוי", ולא משנינן דאתי להתיר אף ראיית הימים, משמע דלוי לא התירו אלא העונה ששימשה בה ולא עונה אחרת.

(כה) גמ', בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם. כתב רש"י בד"ה וחזר ובעל, דאיירי תוך ארבע לילות. וביאר החכמת בצלאל, דסבר דהאי פלוגתא דרב חנינא ורב אסי לא שייכא אלא בגוונא שהגיע זמנה לראות ולא ראתה דסברי בית הלל דנותנין לה ד' לילות. אבל היכא דלא הגיע זמנה לראות

(ו) רש"י ד"ה הלולבין, היינו חופיא שמנקים בה את הגת. אמנם רש"י בעבודה זרה (עה). ד"ה הלולבין כתב, דמכבדים בה הענבים לכונסם לגת.

דף סה ע"ב

(ז) גמ', של נצרים ושל בצבוצין מנגבן. האי ניגוב מבואר בעבודה זרה (עה). דהוא ניגוב במים ובאפר, ופליגי התם האם אפר קודם או מים קודמים.

(ח) גמ', מגעילין ברותחין או חולטין במי זיתים. עיין רש"י בעבודה זרה (עה). ד"ה הכי גרסינן דכתב, דבתוספתא קתני חולטין ברותחין או מולגן במי זיתים.

(ט) גמ', הא בתקופת תמוז וטבת. כתב הרש"ש (עבודה זרה עה.), דלאו דווקא תקופת תמוז וטבת, דהא בסוף תקופת ניסן נמי הלילה קצר, וכן בסוף תקופת תשרי היום קצר. אלא אגב דנקט תקופת ניסן ותשרי דהוא יום התחלת התקופה, נקט נמי תקופת תמוז וטבת, אבל באמת נוהג אותו דין בכל ימות השנה.

(י) תוס' ד"ה היינו, בתוה"ד, כלומר אשתקד הוו אפלי ועכשיו חרפי. ביאר המהר"ם, דלפירושהם דפירשו דתנא קמא לא מחמיר טפי מ"ב חודשי לבנה, והיינו משום דהכי מסתברא דליכא מאן דפליג להמתין טפי מ"ב חודשי לבנה, על כרחך הוצרכו לפרש דמאי דמשנינן איכא בינייהו חרפי ואפלי, היינו אשתקד אפלי והשתא חרפי, ולא כדפירש רש"י או חרפי או אפלי, דאי הכי פעמים משכחת לה טפי מ"ב חודשי לבנה, והא ליכא למאן דאמר.

(יא) גמ', רב ושמואל דאמרי תרווייהו בועל בעילת מצוה ופורש. כתב הרא"ש (סימן א), דהיינו טעמא דהחמירו דבועל בעילת מצוה ופורש, משום דלאו כולי עלמא דינא גמירי לחלק בין הגיע זמנה לראות ללא הגיע זמנה לראות, ועוד דהא חתן יצרו תוקפו, ומשום הכי תיקנו דלעולם יבעול בעילת מצוה ויפרש וכדינא דבוגרת שראתה בבית אביה דחמורה מכולם. ובתשובת הגאונים (שערי תשובה. קסח) כתב בשם רב האי גאון, דהטעם משום שכשנבעלת בפעם הראשונה אוחות אותה רעהה וחלחלה, ויש לחוש שמא משום הכי תפרוס נדה. והראב"ן (הלכות נדה שיט) כתב, דחיישינן שמא תראה דם נדה מחמת חימוד. [אמנם צריך ביאור אמאי בית הלל ובית שמאי לא חששו לאלו החששות (ח.ו.י.). ועיין באות הבאה.

(יב) גמ', בועל בעילת מצוה ופורש. כתב הראב"ד (בעלי הנפש שער הפרישה סימן ג), דהא ופורש לאו מיד ובאבר חי, דהא יציאתו הנאה היא לו כביאתו, אלא ימתין עד שימות האבר ויפרש. אמנם בחידושי הרשב"א כתב, דלאו מילתא היא, דהא לאו לנדה חיישינן הכא, אלא חומרא הוא שהחמירו לא ליתן לה אלא בעילה ראשונה, ורק לאחר גמר ביאתו נותנין לה דין נדה, ושפיר מותר לפרוש מיד. וכן הסיק הרא"ש (סימן א).

(יג) גמ', שם. כתב בחידושי הרשב"א וכן הרא"ש (סימן א), דאפילו היכא דלא ראתה דם צריכה לפרוש מיד, משום דחיישינן שמא ראתה טפת דם כחרדל וחיפתה שכבת זרע. אמנם הראב"ד (בעלי הנפש שער הפרישה סימן ג) כתב, דמסתברא דדווקא היכא דמצאה דם מחמירים עליה, אבל בבדקה ולא מצאה דם אין מחמירין עליה לפרוש ממנה כדין נדה.

(יד) גמ', אמר עולא כי הוו רבי יוחנן וריש לקיש בתנוקת לא הוי מסקי מינה וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דשמע מינה דאף בתנוקת שלא הגיע זמנה לראות אין נפקא מינה בפרקין, משום דאף בה מחמירים דשרי לה רק בעילה ראשונה ופורש. אמנם המגיד משנה (פ"ה מאיסורי ביאה הי"ט) כתב בדעת

הרמב"ם, דדברי רב ושמואל דווקא בגוונא דהגיע זמנה לראות וראתה בבית אביה. וכתב הבית יוסף (יורה דעה קצג) דלדברי הרמב"ם, מאי דאמרו רבי יוחנן וריש לקיש דלא מסקי מידי מתינוקת, לאו בכולהו תינוקות איירי.

(טו) גמ', אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו. ביאר הרשב"א, דכיון דמחמירים כולי האי דאפילו שלא הגיע זמנה לראות מכל מקום אין לה אלא בעילת מצוה וצריך לפרוש, איכא למיחש לבעל נפש דיחוש לעצמו ולעולם לא יגמור ביאתו, או דיתבטל לגמרי מפריה ורביה.

(טז) גמ', וכולן שהיו שופעות מתחילת וכו' כולן צריכות לבדוק וכו'. עיין בתוס' ד"ה וכולן, דהאי צריכות לבדוק כולי עלמא מודו לה, וכדאמרין לעיל (יא:). דבתולה שנשתנה דמה לאו דם בתולין הוא. ומאי דאמרו להלן אבל חכמים אומרים כל מראה דמים אחת הן, היינו דאין להכיר בין דם בתולין לדם נדה, אבל וודאי דיש לבדוק במראה הדם עצמו אם השתנה ממראה דם הבתולין אי לאו. וכן כתב המהרש"א בדעת רש"י. אמנם בחידושי הרמב"ן כתב, דיש לפרש דכולה רבי מאיר היא, דהבדיקה דאיירי בה היא היינו אם דם אדום או שחור או מזוהם הוא, אבל לרבנן אין בדיקה זו מועלת. [ועיין ברש"י ד"ה מתוך בסוה"ד, שכתב, אלא בודקות אם נשתנה מראה דמים כדמפרש. ולכאורה נראה דכוונתו לבדיקה המפורשת בסוף הברייתא דפליגי בה רבי מאיר ורבנן, וכדכתב הרמב"ן, ודלא כמו שביאר המהרש"א בדבריו. (ח.ו.י.).]

(יז) גמ', כולן צריכות לבדוק. הקשה בחידושי הרמב"ן, מאי שנא דצריכה לבדוק רק לאחר ד' לילות. הא אסקינן לעיל (יא:). דאף בתוך זמנה צריכה לבדוק. ותירץ, דשאני הכא דשופעת. [אמנם התוס' בסוה"ד וכולן כתבו, דכל שכן הוא דאם צריכה לבדוק באינה שופעת בודאי צריכה לבדוק בשופעת]. אי נמי, התם איירי לענין טהרות. אבל הכא איירי לבעלה, וצריכה לבדוק רק לאחר הזמן.

(יח) תוס' ד"ה וכולן, דהא אם ראתה ביום טמאה ללוי דאמר ד' עונות. העיר הרש"ש, מנין להו דאליבא דלוי הלילות שלאחר הימים אסורים, הרי לכאורה נראה דלוי אתי למימר דלאחר שימוש ד' עונות כלה דם הבתולין. ותירץ, דמשמע לתוס' דמדולא קאמר דתני עד מוצאי שבת אליבא דלוי, לומר דמותר לה אף הימים שלאחר השימוש, דבאמת אליבא דלוי לא הותר לו אלא ד' בעילות וכל דם שתראה ביניהם הרי הוא דם טמא.

(יט) בא"ד, הלכך צריכה לבדוק. כתב המהרש"א, דכוונתם דאליבא דלוי צריכה לבדוק. אבל אליבא דרב דאמר דלא הפסידה הלילות, הרי דסבר דתלינן בדם בתולים, ואף ביום אין צריכה לבדוק, ואף דאם נשתנה הדם לא תלינן בדם בתולין, לא חיישינן לה.

(כ) בא"ד, ודלא כפירוש רש"י שפירש. העיר הרש"ש, דהא רש"י בד"ה מתוך כתב להדיא דאיירי בבדיקה אי דם נדה הוא אי דם בתולין, ולא איירי כלל מבדיקה אם נשתנה מראה הדם, ושפיר איכא למימר דאף לשיטתו כל שנשתנה מראה הדם אף לרבנן טמא.

(כא) גמ', תנו רבנן הרואה מחמת תשמיש. כתב השולחן ערוך (יורה דעה קפו, א), דהיינו דווקא היכא דהוא בכדי שתושיט ידה תחת הכר או הכסת ותטול עד לבדוק עצמה ותקנח. וכתב הש"ך (סק"א), דלאחר שיעור זה, אף דאיכא למימר דראתה מחמת תשמיש, מכל מקום נפיק מכלל "רואה מחמת תשמיש". עוד כתב, דכל שבדקה עצמה מיד לאחר תשמיש ולא מצאה, אפילו אם ראתה בתוך שיעור שתושיט ידה תחת הכר, לאו רואה מחמת

תשמיש היא.

(כב) גמ', שם. כתב הנודע ביהודה (יורה דעה מהדו"ק סא), דהאי רואה מחמת תשמיש משום קביעות וסת היא, [וכן נראה מדברי התוס' לקמן (סו). ד"ה ונאמנת], אלא דכיון דמחמת אונס היא, הוי כוסת הקפיצות דאף אם קבעה לה וסת דינו כוסת שאינו קבוע דוסת עוקרו. ועיין עוד בחוות דעת (קפז, ג) שהאריך להוכיח, דיש מין חולי דנופצת בשעת תשמיש, ועיין לשון הרמב"ם (פ"ד מאיסורי ביאה הכ"א), "ואסורה להנשא עד שתבריא מחולי זה".

דף סו ע"א

(א) גמ', כיצד בודקת את עצמה וכו' אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור. הקשה הבית יוסף (קפז), היכי מהני בדיקת שפופרת, הא אין כל האצבעות שוות, ואף אם לא נמצא דם בראש המוך, אכתי איכא למימר דעל ידי אבר התשמיש תראה דם. ותירץ, דלא אמרינן לא כל האצבעות שוות להחמיר אלא להקל, והיינו טעמא משום דלא שכיחא הוא דתראה מחמת תשמיש, ובכל מאי דאפשר למיתלי תלינן לה.

(ב) גמ', לא נמצא דם על ראשו בידוע דמן הצדדים. כתב הש"ך (קפז, סקי"א), דמשמע דבין אם מצאה דם על הצדדים ובין לא מצאה דם על הצדדין, כיון דלא מצאה על ראש המוך, על כרחך דאינו מן המקור. אמנם הסדרי טהרה (קפז, ו) האריך להוכיח, דאם לא נמצא אף על הצדדים אכתי יש לחוש דמן המקור הוא, עיין שם.

(ג) גמ', שם. כתב החוות דעת (קפז, ו), דאותה בדיקה מהניא רק להתיירה לבעלה, אמנם אכתי יש לה לחוש לדם נדה וצריכה לספור ז' נקיים, בין על הדם שהרואה מחמת תשמיש ובין על הדם שרואה בצידי השפופרת. אמנם בשו"ת נודע ביהודה (יורה דעה מהדו"ק סימן מג), נסתפק בדין זה.

(ד) גמ', ואם יש לה וסת תולה בוסתה. עיין מה שפירש רש"י ד"ה ואם יש לה וסת. והרמב"ם (פ"ד מאיסורי ביאה ה"ב) כתב, דאם שימשה סמוך לוסתה וראתה, הרי יש לתלות דמחמת הוסת רואה ואינו מחמת תשמיש. והמרדכי (שבועות תשלח) כתב, דאם יש לה וסת קבוע תולה בוסתה ואינה טמאה כלל מחמת דם שראתה בשעת תשמיש דיש לתלות במכה.

(ה) גמ', ואם היתה דם מכתה משונה מדם ראייתה וכו'. העיר הערוך לנר, מאי קמשמע לן בהא, פשיטא דאם משונה הוא אין לתלות בו. וביאר, דסלקא דעתין דכיון דשימשה אימא שמש עכרן, וכדלעיל (יא:), קמשמע לן דאם הוא דם מכה לא תלינן בשמש עכרן, אלא אמרינן דלאו מן המכה בא.

(ו) גמ', ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דנאמנת לומר דמכה יש לה באותו מקום, וממילא תלינן דהדם מן המכה בא, אבל לאו למימרא דנאמנת לומר דהדם בא מן המכה, דכיצד יכולה לידע זאת בלא בדיקה. אמנם הבית יוסף כתב בשם הגהות מיימוני, דדווקא אם יודעת שבא מן המכה נאמנת, אבל בספק לא אי הדם מן המכה בא, אין תולין בכך.

(ז) גמ', שם. כתב הבית יוסף (קפז), דרבי ורבן שמעון בן גמליאל פליגי בהא וכמבואר בתוספתא. וביאר החידוד הלכות, דמאי דנאמנת לומר דמכה יש לה באותו מקום והדם בא ממנה, היינו דווקא אליבא דרבי. אבל רבן שמעון בן גמליאל דקאמר להלן בברייתא דדם מכה הבא מן המקור טמא, אף דהוא רק טומאת ערב ואינו טומאת נדה, מכל מקום בחזקת טומאה קיימא, ואינה

נאמנת לומר דבא מן המכה וטהורה לבעלה.

(ח) גמ', שפופרת אפגורי מפגר לה. פירש רש"י ד"ה אפגורי, דהעץ אינו חלק ומסרט הבשר. וכתב הפתחי תשובה (קפז, י), דלכאורה נראה דלאו למימרא דאותה בדיקה אינה מועלת, אלא דחיישינן שמא תסרט הבשר וימצא דם על ראש המוך ונטמאנה בחינם.

(ט) גמ', בשפופרת של אבר. כתב הש"ך (קפז, סקי"ט) בשם תשובות משאת בנימין (מט), דלאו דווקא אבר, אלא הוא הדין שאר מיני מתכות שאינם מסרטיין.

(י) גמ', ותבדוק עצמה בביאה שלישיית של בעל הראשון וכו'. כתב רש"י בד"ה לפי שאין, דעדיף טפי להשיאה לבעל אחר מאשר לסמוך על הבדיקה ויבוא לידי חשש כרת. וביאר המהר"ם, דאכתי יש לחוש שמא לא בדק יפה, ומשום הכי לא התירו לראשון עם בדיקה. והערוך לנר כתב, דהוקשה לרש"י קושיית הבית יוסף (לעיל אות א), הא אין כל האצבעות שוות, ומאי ראייה איכא מבדיקת שפופרת, ומשום הכי ביאר, דלראשון באמת לא מהני האי בדיקה, ורק אחר שהוחזקה בג' אצבעות יש לסמוך אהאי בדיקה.

(יא) גמ', אמר שמואל זו ממלאה ונופצת וכל הממלאה ונופצת אין לה תקנה. הקשה בחידושי הרמב"ן, דאי אין לה תקנה, למאי אהני בדיקה דשפופרת, דהרי אם הפילה חררה בידוע שנתרפאה, ואם לאו הרי אין לה תקנה. ותירץ, דהאי בדיקה מהניא לאותה שלא הפילה מחמת ביעותתא, אלא ראתה בלבד. ובחידושי הר"ן כתב, דאין לה תקנה בביעותתא משום דממלאה ונופצת או מן הצדדים או מבית הרחם, אמנם אית לה תקנה בבדיקת שפופרת.

(יב) גמ', לכי והבעלי לו על גב הנהר. כתב בחידושי הרשב"א בשם הרמב"ן, דהאי אשה סברה דקבעה לה וסת לראות לאחר הטבילה. והשיב לה דוסתה אינו אלא בהכנסה לעיר מחמת דימת עירך, והוי כוסת הקפיצות דאינה נאסרת אלא בהגיע שעת וסתה, ועל כן מותרת לשמש על גב הנהר דהוא קודם שעת וסתה. אי נמי, השיב לה דאינה כלל וסת משום דדימת עירך גורמת לה, ועל כן מותרת את על גב הנהר קודם הראיה.

(יג) גמ', שנים תשב ששה והן. הקשה בתוס' הרא"ש, הא איכא למיחש שמא הראיה הראשונה בימי זיבה היא וצריכה להיות שומרת יום כנגד יום, ואמאי סגי לה בששה, הרי ימי נדה אינן עולין לספירת זיבה. ותירץ, דאי משום הא דיום שלמחרתו ימי נדה הוא, הרי על כרחך דביום י"א דזיבה איירי, והוא הרי אינו צריך שימור מדאורייתא. ואף דרבנן החמירו לעשות לו שימור, לא רצה להחמיר על עם שבשדות. והרמב"ן כתב, דלשומרת יום כנגד יום, שפיר מהני אף בימי נדה.

(יד) גמ', שאפילו רואות טיפת דם כחרדל. ביאר בתוס' הרא"ש, דאף דראתה עתה רק טיפת דם כחרדל, ומסתברא דזו הראיה הראשונה ולא ראייה שלישית שנעשית זבה גדולה על ידה, דאם איתא דכבר ראתה שני פעמים ומעיינה פתוח, הוי לה לראות טפי, אפילו הכי החמירו על עצמן כאילו הן זבות.

(טו) גמ', יושבות עליה שבעה נקיים. ביאר רש"י במגילה (כח:): ד"ה שהחמירו, דבנות ישראל חששו שמא ראייה זו היא בתוך ספירת נקיים לזבה גדולה, וסותרת את כל מנינה. אי נמי, שמא ראתה כבר שני ימים ולא אדעתה.

(טז) גמ', תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה שתשב שבעה נקיים. פירש רש"י ד"ה צריכה, דחיישינן שמא מחמת תאות חימוד ראתה דם. וכתב בחידושי

הרשב"א, דאף אם בדקה עצמה ולא מצאה דם, אכתי יש לחוש שמא ראתה טיפת דם כחרדל ואבדה. עוד כתב, דהאי שבעה נקיים לאו דווקא, ואף הפסק טהרה לא בעיא, אלא כל שעברו שבעה ימים ולא הרגישה בדם, הרי מותרת להנשא. והיינו דאמרינן להלן "איעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא" ולא קתני דהצריכה למנות נקיים. אמנם בשם **הראב"ד והרמב"ם** כתב, דאף דהפסק טהרה אינה צריכה, מכל מקום ספירת נקיים בעיא.

יו גמ', שם. כתב **בחדושי הר"ן (לעיל כ:)** דדם חימוד דם טהור הוא, ומאי דהצריכה לישב ז' נקיים, היינו דחיישינן שמא דם החימוד יעורר אחריו דמים אחרים. אמנם **הרשב"א** (שם) הוכיח מסוגיין, דדם חימוד נמי דם טמא הוא.

יו גמ', אמר ליה סבר ליה מר למכתב כתובה לארבעה ימים וכו'. עיין **ברא"ש** (סימן ד) דהביא גירסא אחרת בסוגיין. ועיין עוד **במהר"ם** שהאריך לבאר האם רב חנינא איהו דאמר לרבינא למכתב כתובה לארבעה ימים, או דרבינא הוא דקאמר ליה הכי. ועיין עוד **במהרש"ל** שכתב, "דלארבעה ימים" היינו ליום הרביעי כדין בתולה שנישאת ליום הרביעי. ועיין עוד באות הבאה.

יט גמ', איעכב שבעה יומי בתר ההוא יומא. ביאר **בחדושי החתם סופר**, דלאחר שעברו ארבעה ימים נוספים והתצרו לנישואין, המתינו עוד שבעה ימים. **והערוך לנר** כתב, דהארבעה ימים הראשונים והשניים עולים יחד לשבעה ימים משעת התביעה עד שעת הנישואין, עיין שם.

דף סו ע"ב

כ גמ', אבל לא בצונן ואפילו בחמי חמה. פירש **רש"י בד"ה ואפילו בחמי חמה**, דבחמי חמה שפיר מהני לחוף. אמנם **הרא"ש** (הלכות מקוואות סימן כד) כתב בשם **רבינו חננאל**, דמאי דאמרו ואפילו בחמי חמה, היינו דאסור לחפוף בהן כי היכי דאסור בצונן.

כא גמ', לעולם ולמד אדם בתוך ביתו וכו'. כתב **הסדרי טהרה**, (שיורי טהרה קצט, כה), דמלישנא דרבא משמע דאינו חיוב אלא עצה טובה. והיינו משום דכיון דאינו טעון ביאת מים, אף עיון אינו צריך, ואינה אלא עצה טובה דאם לאחר טבילתה תמצא שם דבר החוצץ, הרי יש לתלות דלאחר טבילה בא.

כב גמ', נהי דביאת מים לא בעינן ראוי לביאת מים בעינן. מבואר בתוס' **בד"ה כל**, דמדאורייתא בעינן ראוי לביאת מים. ועיין עוד תוס' **בקידושין (כה: ד"ה כל)** (בנמשך לך כה:), דהוסיפו דדרשינן לה מדכתיב "את כל" דמשמע דאף בית הסתרים טעון ראוי לביאת מים. אמנם **הרמב"ן (קידושין כה:)** כתב, דמאי דבעינן ראוי לביאת מים היינו מדרבנן.

כג תוס' ד"ה כל הראוי, בתוה"ד, וגבי ערל וטמא וכו'. ביאר **המהר"ם**, דכוונת התוס' להוכיח דאשכחן מצוות דאורייתא דהם רק לכתחילה, ובדיעבד אינם מעכבות.

כד גמ', אם סמוך לחפיפה טבלה וכו'. כתבו **התוס' בד"ה אם בשם ר"ת**, דסוגיין איירי דווקא בנמצא בראש דלהא מהני חפיפה, אבל נמצא בשאר הגוף, עלה אמרינן **בחולין (י:)** דחוששין שמא היה עליו בשעת הטבילה, דהא חפיפה ליכא אלא בראש. ובחדושי הר"ן כתב, דכיון דחפפה מסתמא אף עיינה נמי בגופה, ושפיר תלינן שלאחר הטבילה בא.

כה גמ', איכא בינייהו למסמך חפיפה לטבילה. ביארו **התוס' בד"ה איכא**, דדוקא לענין תליא באחר הטבילה איכא בינייהו. ובתוס' **הרא"ש הוסיף**, דהא

כולי עלמא מודו דלכתחילה צריך לסמוך חפיפה לטבילה, אלא דנחלקו אי לא סמכה אם תלינן באחר הטבילה אי לאו.

כו גמ', איכא בינייהו למסמך חפיפה לטבילה למיחף ביממא ולמטבל בליליא. כתב **הערוך לנר, דהרי"ף (שבועות ו: מודפי הרי"ף)**, לא גרס אלא "איכא בינייהו למיחף ביממא ולמטבל בלילה". והוסיף, דמדברי **רש"י ותוס'** נראה, דאדרבה גרסינן "איכא בינייהו למסמך חפיפה לטבילה" בלבד, ולא גרסו "למיחף ביממא ולמטבל בלילה". אמנם העיר, אמאי לא גרסו לתרווייהו, הא בתרווייהו איכא בינייהו. ועיין עוד **בית יוסף (קצט)**.

כז גמ', טעמא מאי משום גזירת מרחצאות וכו'. כתב **רש"י בד"ה גזירת מרחצאות**, דדרך מרחצאות לישב על גבי אצטבאות של אדמה דדמי לכלי חרס, ואתי למימר דטבילה מהני בהו. אמנם **בחדושי הרשב"א** כתב, דגזירת מרחצאות היינו בכל דבר המקבל טומאה, ומשום הכי לא קתני הכא כלי עץ, דהנך הא חזי לקבל טומאה ופשיטא דאף בדיעבד לא עלתה טבילה משום גזירת מרחצאות. וסוגיין איירי בכלי חרס דמגבן אינן מקבלים טומאה, וסברין דאפילו הכי אית ביה משום גזירת מרחצאות, ולהאי קמשמע לן דאין בה.

כח גמ', התם טעמא מאי משום דבעית. ביאר **התוס' הרא"ש**, דלית ביה גזירת מרחצאות משום דאין דרך לישב במרחץ על כלי חרס. ועיין **בב"ח (קצט, כט)** שכתב בדעת **הרא"ש** (בפסקיו הלכות מקוואות, לב), דלמסקנא הדרינן מטעמא דגזירת מרחצאות, ולית ביה אלא משום ביעותתא, ומשום הכי בדיעבד עלתה לה טבילה, וכל היכא דליכא ביעותתא שרי אפילו לכתחילה. אמנם בדעת **רש"י ותוס'** כתב, דלא הדרינן מטעמא דגזירת מרחצאות, אלא אמרינן דאית ביה נַמַּי משום ביעותתא, ואף היכא דליכא משום גזירת מרחצאות איכא משום בעיותתא, ולעולם בכלי חרס דאית בה גזירת מרחצאות, אף בדיעבד לא עלתה לה טבילה.

דף סז ע"א

א גמ', אשה לא תטבול בנמל וכו'. פירש **רש"י בד"ה בנמל**, דהיינו משום שחיישינן לטיט הנדבק ברגליה דחוצץ. וכתב **המאירי**, דאף דהמים מקדמים לטיט, ושנינן **במקוואות (פ"ז מ"ז)** דהמטביל מטה במקוה, אף דרגליה שוקעות בטיט, מכל מקום מים מקדמים ושפיר הוי טבילה. מכל מקום יש לחוש שמא נכנס הטיט למקומות הדחוקים שבין אצבעות רגליה [דהתם הרי אין המים נכנסים. ובעינן ראוי לביאת מים]. אי נמי, איירי בטיט שנמצא על שפת הנהר קודם שתכנס למים, ועיין לקמן אות ד'. אמנם **התוס' לעיל (סו: ד"ה אשה)**, כתבו בשם **רבינו חננאל**, דהחשש הוא משום דבושה לטבול ולא טבלה כראוי. וכתב **המאירי**, דלדבריו, בדיעבד עלתה לה טבילה. אבל אי נימא דמשום חשש חציצה הוא, אף בדיעבד לא עלתה לה טבילה. ובתוס' **הרא"ש** כתב, דיש שתירצו, דשאני מטה דקלה טפי מאדם ולהכי מהני.

ב גמ', אבוה דשמואל עביד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן. פירש **רש"י בד"ה מקוואות**, דבימי ניסן חשש לריבוי הנהר מחמת גשמים, ואין מי גשמים מטהרים בוחלים אלא באשבורן. וכתב **הר"ן בנדרים (מ: ד"ה ומפצי)**, דיש אומרים דעביד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן עד תשרי וכל שכן בימות הגשמים, מלבד יומי תשרי דבהו אין לחוש לריבוי הנהר מחמת מי גשמים. אמנם תמה, דהוי ליה למימר עביד לבנתיה מקוואות כולה שתא מלבד יומי תשרי. ומשום הכי ביאר, דדווקא ביומי ניסן עד תשרי עביד לבנתיה

המצויה שם. והמאירי כתב, דתוך העין הרי רוצה בקיומו ומשום הכי אינו חוצץ.

(יא) **תוס' ד"ה פתחה עיניה ביותר, בתוה"ד**, ולכל הפירושים צריך ללמדה לפתוח פיה. עיין **ר"ש במקוואות** (פ"ח מ"ה) שכתב, דאף דפיה הוי בית הסתרים ולא בעינן ביה ביאת מים, מכל מקום ראוי לביאת מים בעינן, ועל כן אין לה להדביק שפתותיה. אמנם בסוף דבריו כתב, דאיירי דוקא לענין להדק שפתיה ביותר, דמקום השפתיים עצמו בעי ביאת מים. ועיין עוד **באגרות משה** (יורה דעה חלק א, צח) שהאריך בביאור דברי הר"ש.

(יב) **תוס' ד"ה פתחה עיניה כו'**, אחר זה כתוב בפירוש רבינו חננאל ובמקצת הספרים ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי איתמר הני לטהרות איתמר אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ריש לקיש. ועיין בהמשך דבריהם מה שתמחו על גירסא זו. אמנם **בחדושי הר"ן** גרס, "ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש וכו'". וביאר, דאף דריש לקיש לא פליג אכל הני, מכל מקום אמרינן דלית הלכתא בכל הני, אלא דווקא בהדיא חומרא דריש לקיש בלבד.

(יג) **בא"ד**, וכן צריך לחלק וכו'. תמה **הרש"ש**, הא אף דלא בעי ביאת מים, ראוי לביאת מים בעינן, וכדמסקינן לעיל. והביא דכבר תמה כן **הבית יוסף** (קצח) על דברי **הסמ"ג**.

(יד) **בא"ד**, ונראה שיש בית הסתרים שהאשה מקפדת ולא האיש. ביאר **המהרש"א**, דהיינו בבית הערוה, אבל בשאר קמטים ובית הסתרים איש ואשה שוים.

(טו) **רש"י ד"ה לא טבול, בתוה"ד**, אלא כדרך הליכתה ושימושה תמיד. כתב **החזון איש** (יורה דעה צה, ז) דכוונת **רש"י**, דהכא לענין טבילה לא בעינן ממש הרחקת הידיים והרגליים כנגעים, משום דקל למים שיבואו לאותן מקומות טפי מאשר עיני הכהן.

(טז) **גמ', נימא אחת חוצצת**. כתב **בחדושי הר"ן**, דהיינו דווקא היכא דמקפדת עלה, דהוי מיעוט המקפיד דמדרבנן הוי חציצה.

דף סז ע"ב

(יז) **גמ', אמר רב יצחק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוצץ**. כתב **רש"י ד"ה רובו**, רוב שערו קשור אחת אחת. וכתב **התוס' הרא"ש**, דמשמע, דבגופו אפילו בכל שהוא הוי חציצה. והקשה, דהא מבואר בכמה דוכתי דאף גבי בשר אמר רבי יצחק דדבר תורה רק רובו המקפיד חוצץ. עוד הקשה, דאי האי הלכה למשה מסיני דרובו המקפיד אשרו בלבד קאי, אמאי צריך לרבויה לשער מדכתיב "את". אלא וודאי, דרבי יצחק אבשר קאי. **והרמב"ם** (פ"ב ממקוואות ה"ט) כתב, דהורו **הגאונים** דהשיער נידון לעצמו, דאי אית ביה רובו המקפיד הוי חציצה. אמנם **הרמב"ם** פליג עליהם, ולשיטתו השיער והגוף נידונים כאחד. ובטעם **הגאונים** כתב **הר"ן על הרי"ף** (שבועות ז. מדפי הרי"ף), דכיון דאית לן תרי קראי חד לבשר וחד לשיער, הרי כל אחד נידון לעצמו וברובו הוי חציצה.

(יח) **גמ', שם**. עיין באות הקודמת דלפירוש **רש"י** קאי אשיער. והקשה **השפת אמת** (סוכה ו:), דכיון דהשערות נידונות לעצמן, לכאורה הוא הדין יש לדון על כל אורך שיערה ושערה בפני עצמה, וכיון דבכל שיערה ושערה איכא רק קשר אחד, דהוי חציצה רק במיעוט, אמאי חוצץ. ותיירץ, דעיקר הא דבעינן ביאת מים במקום שער, אינו משום השער גופיה, אלא משום מקום שורשו

מקוואות. אבל בימות הגשמים לא הוצרך לעשות להן מקוואות בנהר, דמשום צינת הנהר היו טובלות בבתייהן.

(ג) **גמ', ומפצי ביומי תשרי**. פירש **רש"י ד"ה ומפצי**, דבימות תשרי לא חשש אלא לטיט הנדבק, ומשום הכי נתן מחצלאות בנהר כדי שיעברו עליהם. וכתב **הרשב"א לעיל** (סו:): דרש"י פירש כן לשיטתו דטעמא דכלי חרס משום דדומה לאיצטבאות דבית המרחץ. אבל אי נימא דהוא משום דהוי דבר המקבל טומאה, הרי ליכא לפרש דנתן המפצי כדי שידרסו עליהן ולא יחצוץ בהן הטיט, דהרי מחצלת דבר המקבל טומאה הוא, ואסור לה לטבול על גביו. אמנם **הערוך לנר** כתב, דאיכא למימר בדמחצלאות העומדות לסיכוך איירי, דהני לא מקבלי טומאה. ואף דאמרינן "עביד לבנתיה מקוואות ומפצי ביומי תשרי", לאו למימרא דעביד אף מפצי לשמן, אלא במפצי המוכנים לו לסכך עביד. ועיין באות הבאה.

(ד) **רש"י ד"ה ומפצי, בסוה"ד, שעוברות עליהן**. כתב **המורומי שדה**, דמשמע דדווקא בשעה שעוברות לטבול היו דורסות על המפצי, אבל בשעת הטבילה עצמה לא דרסו על המפצי. ונתיישב בהא קושיית **הראשונים** (**לעיל** אות א), מהא דשנינו במקוואות דהמים מקדמים, דהא איירי בטיט הנדבק קודם הטבילה. וכן לא קשיא קושיית **הרשב"א** (**לעיל** אות ג) דהא הוי דבר המקבל טומאה, דהא בשעת טבילתן לא דרסו עליהן.

(ה) **גמ', הני רבדי רכוסליתא עד תלתא יומי לא חייצי וכו'**. ביאר **רש"י בד"ה תלתא יומי**, דעד שלשה ימים הגלד רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חוצץ. אמנם **בחדושי הרשב"א** פירש, דעד תלתא יומי לחה היא ואינה מעכבת את המים. אבל מכאן ואילך דיבשה היא ומקפיד עליה, הרי הוי חציצה.

(ו) **גמ', שם**. כתב **התוס' הרא"ש**, דאיירי דווקא בגליד שחוץ למכה, דהוא דרכו לקרוש ולהיעשות עב. אבל הגליד שעל המכה עצמה, לעולם הוא רך. ועיין עוד **טור ובית יוסף** (קצח), מה שהאריכו. ועיין בדברי **החזון איש** (יורה דעה צד, ד) שהאריך לבאר דיש שני מיני גליד, יש גליד שהוא הדם והריר היוצאים מיד מן המכה ונקפאים הם עליה. ויש גליד שהבשר עצמו מתחיל להגליד ולהתקשר עד שעולה על כל המכה, וכשנרפא כל הבשר הגלד נופל, ואותו גליד כל עוד שלא נרפא הבשר אינו חוצץ משום דנידון הוא כעור, אבל לאחר שכבר נרפא הבשר שתחתיו, חוצץ. עיין שם.

(ז) **גמ', לפלוג שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ**. כתב **הטור** (קצח), **דהרמב"ם** חילק דבתוך העין דווקא בתוך ג' ימים אינו חוצץ, אבל לאחר ג' ימים חוצץ, אבל חוץ לעין לעולם חוצץ. וכתב **הבית יוסף** (שם), דגירסא משובשת נודמנה לו בדברי הרמב"ם. **והב"ח** (שם) כתב, דצריך לומר דטעות סופר הוא, וצריך לגרוס **דהרמב"ם** חילק. ועיין שם שהאריך לבאר מהיכן הכריח **הרמב"ם** להאי דינא.

(ח) **תוס' ד"ה לפלוג**, אבל לפלוג חוץ לעין אפילו לח חוצץ. ביאר **הב"ח** (קצח), דהיינו משום דדרכו להתייבש כל שעה. **והחזון איש** (יורה דעה צד, ב) כתב, דחוץ לעין הוא עב ואין מניח המים להכנס תחתיו. אבל בתוך העין, לחות העין מרככתו ושפיר נכנסים המים תחתיו.

(ט) **בא"ד**, וצוה שתחת הצפורן בלח איירי. הקשה **החזון איש** (יורה דעה צד, ב), דבמתניתין **דמקוואות** (פ"ט מ"ב) מבואר דצוה שתחת הצפורן כלל לא חוצצת, ודווקא גבי בצק אמרינן דחוצץ.

(י) **גמ', כחול שבתוך העין אינו חוצץ**. כתב **המרדכי** (הלכות מקוואות תשמח. נדפס בסוף מס' שבועות), דבתוך העין לעולם הכחול לח משום רוב דמעה

של השיער בראש, וכל דאיכא חציצה באיזה מקום בשיער, הרי לא היתה ביאת מים על מקום שורש השיער, אמנם כתב דצריך עיון מהיכי תיתי לומר כן.

(יט) גמ', שם. ביאר הקרית ספר (פ"ב ממקוואות), דמיעוט החוצץ לאו חציצה היא משום דרובו ככולו ולא בעינן ממש כל בשרו. ועיין בחזון איש (יורה דעה צה, ג) שכתב, דהא דהמיעוט אינו חוצץ אינו משום דבטל לגוף, אלא דאינו חשוב לחוץ ולהבדיל בין גופו למים, וכיון דרובו נוגע במים החשיבתו התורה לטבילה.

(כ) גמ', וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד. הקשה הקובץ הערות (בהוספות בסוף הספר אות ד), דאחר דרבנן גזרו אף על רובו שאינו מקפיד, הרי מעתה כבר מקפיד עליו ושוב הוי חציצה מדאורייתא. ותירץ, דמקפיד היינו דווקא מחמת עצמו, אבל כל דמקפיד משום פסול הטבילה, לאו מקפיד מיקרי. ובשם הגר"ח הלוי תירץ, דרובו המקפיד היינו דמקפיד על כל הרוב, אבל הכא דאינו מקפיד אלא על המיעוט דמחמתו הוי חציצה ברוב, לא חשיב מקפיד לענין חציצה.

(כא) גמ', מכדי האינדא כולהו ספק זבות שוינהו רבנן וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דמדברי רש"י [ד"ה ליטבלה] והתוס' [ד"ה אבל] נראה, דהאי סוגיא אטבילה קאי, דכיון דסופרת ז' נקיים, ביום השמיני ממה נפשך יכולה לטבול ואפילו ביום. אמנם כתב, דאחרים פירשו, דקשיא ליה לרב פפא דיהיה מותר לה אפילו לשמש, דהא מקצת היום ככולו. ועלה השיבו משום דרבי שמעון דאסר לשמש ביום השביעי שמא תראה ותסתור. והכי משמעות הסוגיא לעיל (כט:). והוסיף, דלהאי פירושא, דווקא תשמיש נאסר ביום, אבל שפיר יכולה לטבול ביום. אמנם בשם הרמב"ן כתב, דלהאי פירושא נמי לא מסתבר להקל לטבול אף ביום. ועיין באות הבאה.

(כב) תוס' ד"ה משום סרך בתה, בסוה"ד, ור"ת אסר דתרי קולי לא אשכחן דשרי הש"ס הרחקת חפיפה מטבילה וסרך בתה. הקשה האור שמח (פ"ד מאיסורי ביאה ה"ח), מאי שייכי האי קולא להאי קולא דאמרין בה תרי קולי לא אמרין, הא האי קולא בחפיפה והאי בטבילה. וביאר, דהרי האי חשש דסרך בתה הוא דתסבור דאף ביום השביעי מותרת לטבול ולא בעינן דווקא לילה. אמנם האי חששא גרידא אינו מוכרח, דאכתי איכא למימר דתלתא דיום השמיני הוא אבל ביום השביעי אסור. אבל אם גם תקדים החפיפה לערב שבת, הרי יוחזק בדעתה של בתה דהשבת היא היום השביעי, דאי יום שמיני הוא, אמאי לא טבלה בלילה לאחר החפיפה, אלא מוכרח דאתמול יום השישי היה, ושפיר יכולה לטבול אף ביומו של שביעי.

(כג) תוס' ד"ה אבל אמרו, בתוה"ד, ועוד היכי שרי רבנן לשמש. הקשה המהרש"א, מינה ליה דאי אתשמיש קאי לרבנן שרי לשמש. דלמא לעולם אתשמיש קאי, ורבנן לא דרשי "אחר" דאחר מעשה מותרת, אלא סברי דמדאורייתא אסור לה לשמש. ותירץ, דאי רבנן סברי דמדאורייתא אסור לה לשמש, לא הוי לה לגמ' למימר וכו' שמועון, דאדרבה לרבנן ניחא טפי, וכדכתבו התוס' לעיל (כט:). ד"ה ורבי שמעון. ובחידושי הרמב"ן כתב, דבאמת לרבנן שרי לשמש, ומאי דאמרין לקמן (עב). הרי זו תרבות רעה, בשומרת יום כנגד יום איירי, דכיון דראתה יום אחד שפיר יש לחוש שמא תראה עוד יום, דרגילות היא להיות זבה גדולה. אבל היכא דכבר מנתה שבעה נקיים והוחזקה במעיין סתום, תו ליכא למיחש שתראה. אמנם סיים, דמעולם לא נחלקו רבנן אדרבי שמעון בהא, וכולי עלמא מודו דאסורה ביום

השביעי, ומאי דנקטו וכו' שמועון, משום דרבי שמעון קאמר לה בהדיא.

(כד) גמ', אמר רב הונא אשה חופפת באחר בשבת וטובלת בשלישי בשבת וכו'. כתב בחידושי הר"ן, דפשיטא ליה דאין אשה חופפת בליל טבילתה משום דמהומה לביתה ולא חיפה שפיר. והוסיף, דהני מילי לענין החפיפה דכיון דאינה אלא מדרבנן לא החמירו להסמיכה לטבילה. אמנם עיון בגופה דהוי מדאורייתא, וודאי צריך להסמיכו לטבילה, ואף אם הקדימה החפיפה, מכל מקום תחזור ותעיין בגופה קודם הטבילה.

(כה) גמ', שני ימים טובים של ראש השנה. העיר בחידושי הגרע"א [ועוד], הא רב הונא בבבלי קאי, ובבבלי היו עושים כל יום טוב שני ימים, ואמאי אמר "כגון שני ימים טובים של ראש השנה". וכתב, דכיון דביום טוב שני של גלויות התירו כיבוי הנר לצורך "דבר אחר" משום דהוי מלאכה שאין צריכה לגופה, הוא הדין יש להתיר החפיפה אף דיש בה חשש גזירה, דכיון דהיא מלאכה שאין צריכה לגופה, לצורך טבילה התירו. אבל בשני ימים טובים של ראש השנה אסור. והערוך לנר כתב, דרצה להוכיח משני ימים טובים של ראש השנה שנוהגים אף בארץ ישראל, דאי משני ימים טובים של גלויות, הוי אמאינא דדווקא היכא דנהגו יש להקל להרחיק החפיפה שלשה ימים. ועיין לקמן סח. אות ב.

(כו) גמ', ורב חסדא אמר כולהו אמרין שכן לא אמרין היכא דאפשר אפשר וכו'. כתב הערוך לנר, דאף דבעלמא פליגי תנאי אי דנים אפשר משאי אפשר, עיין סוכה (ג:), ויבמות (מו:), התם בדאורייתא פליגו. אבל הכא פליגו רב חסדא ורב הונא בדרבנן.

(כז) גמ', איבעיא להו אשה מהו שתחפוף בלילה. הקשה הערוך לנר, הא מדברי כולהו אמוראי דלעיל מוכח דאינה חופפת בלילה, ומאי איבעיא להו. ותירץ, דהכא לענין דיעבד איבעיא ליה, דאם עברה ולא חפפה מבעוד יום, האם מותר לה לחפוף בלילה, ועלה פשטו שפיר מדבתיהו דאבא מרי ריש גלותא, דהתיר לה רב נחמן בר יצחק לחוף בליל הטבילה.

דף סח ע"א

(א) גמ', וידע מאי קאמרה ליה. ביאר הערוך לנר, דמדקאמרה ליה "מאי איתיה השתא", הבין רב נחמן בר יצחק, דאין טענתה שלא נתפייסה לגמרי, דאי הכי הוי לה למימר רק "תסגי אייתי למחר", אלא התכוונה לומר לו דהיה לך להקדים קודם הלילה כדי שתוכל לחפוף.

(ב) רש"י ד"ה הא דלא אפשר, כגון מוצאי יום טוב. כתב הש"ך (יורה דעה קצט, סק"ו), דכוונת רש"י למוצאי שני ימים טובים של ראש השנה, דבכחאי גוונא אי אפשר לחוף מערב יום טוב, ואתיא שפיר כסוגיא דלעיל, ודלא כמו שהבינו התוס' בד"ה כך בדעתו. ועיין בערוך לנר שכתב, דמדברי האור זרוע נראה דהפירוש דפירשו התוס' ברש"י הוא הנכון, ועיין לעיל סז: אות כה.

(ג) מתני', נדה שבדקה עצמה יום שביעי שחרית וכו'. כתב החוות דעת (יורה דעה קצו, ג), דנראה מסוגיית הגמ' לקמן (סט:), דנדה חייבת להפריש בטהרה ולבדוק עצמה מדאורייתא, ולא סגי במה דמרגשת שאין בה דם, וכל דלא בדקה הרי עומדת באיסור כרת לבעלה. אמנם עיין תוס' הרא"ש לקמן (סט:), דנסתפק אם אותה בדיקה מדאורייתא, או דחומרא בעלמא מדרבנן.

(ד) מתני', ובין השמשות לא הפרישה. כתב הבית יוסף (יורה דעה קצו), דהאי בין השמשות לאו אומן בית השמשות דמספקא לן אי יום אי לילה, דהא וודאי דצריכה להפריש ביום, אלא איירי דסמוך לבין השמשות שהיתה

צריכה להפריש לא הפרישה.

(ה) מתני', הרי היא בחזקת טהורה. כתב המגיד **משנה** (פ"ו מאיסורי ביאה ה"כ), דאף אי לא טבלה ביום השמיני, מכל מקום בחזקת טהרה עומדת לענין הא דתלינן דהימים שבנתיים היו טהורים ואינה מוחזקת לזבה. וכתב **בחיודשי החתם סופר**, דאף דהכא לית לה חזקת טהרה, מכל מקום חזקת הגוף דנקיה היא איכא, ושפיר אולינן בתרה אף דעתה נמצאת טמאה.

(ו) מתני', בדקה עצמה ביום השביעי שחרית ונמצאת טמאה. כתב **המשנה אחרונה**, דאף אם לא בדקה כלל ביום השביעי הרי היא בחזקת טמאה, דכיון דראתה נדה, אינה יוצאת מידי טומאה עד שתפרוש פעם אחת בטהרה. ואידי דנקט רישא בדקה עצמה ביום השביעי ונמצאת טהורה, נקט נמי סיפא בדקה עצמה ביום השביעי ונמצאת טמאה. וכדבריו מבואר כבר **בתוס' הרא"ש**.

(ז) מתני', ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. כתב **הגרע"א** (בתוספותיו למשניות), דאף דבימי זיבה קאי דאינה מחויבת בבדיקת שחרית וערבית, מכל מקום אי איתרמי בדקה, הרי אותה בדיקה ממעטת ממעת לעת. ועיין **במתן בסתר** דהקשה מדברי **המהר"ם לעיל** (ב). בדעת **רש"י** (שם) **ד"ה ומפקידה**, דדווקא בדיקה המחויבת נחשבת פקידה, דהכא מבואר דאף בדקה סתם הוי פקידה. ועיין מה שכתב ליישב.

(ח) מתני', רבי יהודה אומר כל דלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה. עיין **ברש"י ד"ה אפילו בשנים**, דמבואר מדבריו דהאי מן המנחה ולמעלה דקאמר רבי יהודה, היינו בבין השמשות. אמנם **הבית יוסף** (יורה דעה קצו) כתב, דלדעת רבי יהודה היינו מזמן מנחה קטנה ולמעלה. וכתב **בהגהות הרד"ל**, דאיכא למימר דרבי יהודה לטעמיה דמפלג המנחה הוי זמן תפילת הערב, ועל כן חשיב קצת שמיני, ומשום הכי קאמר לבדוק קודם. ועיין עוד מה שהסתפק בטעמו של רבי יהודה. **והמשנה אחרונה** ביאר פלוגתא דתנאי דמתניתין, דתנא קמא סבר דכל שבעת ימי הנדה מוחזקת ברואה דם, אלא דמתמעט והולך, ועל כן כל שבדקה עצמה ביום השביעי ונמצאת טהורה, הרי יכולה לתלות דכבר פסק דמה. ורבי יהודה נמי סבר כתנא קמא דכל שבעת הימים מוחזקים בדם, והחמיר אף ביום השביעי עד בין השמשות. אבל דעת חכמים דרך היום הראשון מוחזק בדם, ועל כן מהני הפרשה ביום השני.

(ט) מתני', וחכמים אומרים אפילו בשנים לנדתה וכו'. עיין **רש"י לעיל** (ג). **ד"ה לא תהא**, דכתב, דכל יום שראתה בו הרי היא בחזקת רואה כל אותו היום עד בין השמשות. ולדבריו צריך לומר, דמאי דאמרו חכמים דאפילו בשנים לנדתה בדקה ומצאה עצמה טהורה, היינו דווקא היכא דבאותו היום לא נמצאת טמאה כלל. אמנם **הרמב"ן** (הלכות נדה פרק ב אות א) כתב, דכל שהפסיקה בטהרה אף שבאותו יום נמצאת מעיקרא טמאה, שפיר מטהרין לה, דדווקא ביום הראשון לראייתה תלינן כל היום ברואה.

(י) גמ', רב אמר זבה וודאי. הקשה **התוס' הרא"ש**, איך תביא קרבן מספק, הרי כל י"א יום בחזקת טהרה היא. וכתב **בחיודשי החתם סופר**, דאף דאם פסקה בתוך ימי נדתה אמרינן דכל הי"א יום בחזקת טהרה, היכא דביום השביעי אכתי ראתה, ויצאה מכלל שאר נשים, ושוב נמצאה עתה טמאה, שפיר מטמאין לה בוודאי.

דף סח ע"ב

(יא) גמ', לימא תהוי תיובתא דרבא. הקשה **התוס' הרא"ש**, מאי קשיא לרבא, דלמא מתניתין דאמר מה מטמאה מעת לעת, בבדקה לאחר י"א יום ונמצאת טמאה איירי. ותירץ, דלישנא ד"לאחר ימים" משמע ליה דאיירי סמוך ליום השביעי שנמצאת בו טהורה. **והערוך לנר** כתב, דאי לאחר י"א יום, פשיטא דמטמאה רק מעת לעת ואין ימי הנדה מחזיקים אותה כטמאה, משום דכבר הפסיקו ביניהם י"א יום שהם בחזקת טהרה.

(יב) גמ', לימא תהוי תיובתא ארבא נמי מהא. ביאר **הערוך לנר**, דהכא הוי קושיא ממתניתין וליכא למימר דרבא לא ידע לה, אבל מבריינתא איכא למימר דרבא לא ידע לה.

(יג) גמ', כיון דמפסקי לה ימים טהורים כתחילת נדה דמיא. כתב **רש"י בד"ה כתחילת דמים**, דסלקא דעתין דתהוי כבתולת דמים. והקשה **תוס' הרא"ש**, מאי סלקא דעתין דמחמת הפסקת ימים טהורים תחזור לכבתחילה דדיה שעתה בראיה ראשונה. ומשום הכי ביאר, דסלקא דעתין שיהיה דינה כדין הרואה ראייה ראשונה לאחר ימי טהור דלידה, דאינה מטמאה אלא לשעתה ואפילו לרב דאמר מעין אחר הוא, היכא דליכא שהות מודה. ולהא קמשמע לן, דשאני ימי טהור דלא שייך שתקדום לה ראייה טמאה דהרי בימי טהור קיימא וליכא שהות לדם טמא. אבל הכא מאחז שכלו הבתולין וודאי דשייך דם טמא. והאי מעת לעת דאמרינן לאו דווקא הוא, אלא משעה שכבר אין ראוי לתלות בדם הבתולין.

(יד) רש"י ד"ה ואם יש לה וסת, קא סלקא דעתך אסיפא דמתניתין קאי. ביאר **המהרש"א**, דהא לרבא דאמר לעיל דמאי דקתני "מטמאה מעת לעת" ארישא דפרקין קאי, הוא הדין איכא למימר דאף הא דאם יש לה וסת ארישא דפרקין קאי. אמנם סלקא דעתיה, דדווקא רבא אוקמא לה הכי כי היכי דלא תהוי מתניתין תיובתא לשיטתו, אבל שאר אמוראי לא אוקמוה אריש פרקין.

(טו) גמ', נימא תהוי תיובתא דרב הונא בר חייא. הקשה **החיודשי הר"ן**, דלמא איירי בגוונא דקבעה לה וסת לראות משלושים לשלושים, ופעם אחת שינתה לעשרים ושוב חזרה לראות בשעת וסתה, דעתה עומדת היא בימי זיבה, ואפילו הכי כיון דכבר קבעה לה שלא בימי זיבתה, שפיר אמרינן דדיה שעתה. ותירץ, דאי הכי פשיטא ומאי אתא לאשמועינן. **והרש"ש** כתב, דלשיטת **התוס' לעיל** (לט). **ד"ה מקבע**, נחלקו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע בגוונא דקבעה וסת שלא בימי זיבתה האם חוששת לו בימי זיבה. ואיכא למימר דהכא אליבא דרב הונא בריה יהושע דסבירא ליה דלא חיישינן להאי וסת מקשינן. עוד כתב, דאף אליבא דרב פפא איכא למימר דדווקא לחומרא חיישינן להאי וסת, אבל לקולא לומר דיה שעתה וודאי דלא אמרינן.

(טז) גמ', בראשון לא שאלתי וטעיתי שלא שאלתי. כתב **הרשב"א**, דכיון דאמר רבי טעיתי שלא שאלתי, ואשכחן ברייתא להדיא דאמרה דאף ביום הראשון מהני להפסיק, איכא למימר דהכי קיימא לן, ומתניתין דקתני שני, רבי נקט לה משום דלא שמע כיצד דינו בראשון. אמנם כתב, **דהרמב"ם** (פ"ו מאיסורי ביאה ה"כ) כתב להיפך.

(יז) תוס' ד"ה אמרו לו, בתוה"ד, דכיון דהוחזקה רואה שחרית דין הוא להצריכה הפרשה מן המנחה ולמעלה. כתב **המהרש"א**, דלדבריהם, ביום הראשון וודאי דצריכה הפרשה מן המנחה ולמעלה. ורבי דקאמר טעיתי שלא שאלתי, משום דהוחזקה מעינה פתוח, היינו דהיה לו לשאול בגוונא

דהפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה.

(יח) מתני', **הזב והזבה שבדקו עצמן וכו'**, כתב בחידושי חתם סופר, דדינא בדיקה נלמד מיתורא דקרא "וספרה לה", דאתי קרא למימר דהספירה צריכה להיות מבוררת על ידי בדיקה ולא תסמוך על החזקה, ונעיין שם שהאר"י להוכיח דקרא יתירא הוא, ובהא נחלקו תנאי דמתניתין, דרבי עקיבא סבר דכיון דכל יום עומדת בספק רואה, הרי צריכה לספור כל יום לברר טהרתה. ורבי יהושע סבר, דהאי גזירת הכתוב לא אתי למימר דכל דלא בדקה הרי סותרת המנין, משום דוודאי דחזקת הגוף אלימא היא, אלא אתי למימר דאיכא מצוה למנות ז' ימים. ורבי אליעזר סבר, נהי דגלי קרא דלא תסמוך על החזקה של ההפרשה בטהרה, מכל מקום מהיכי תיתי דבעינן ספירה בפנינו כל הימים, אלא סגי דביום השביעי הוחזקה בטהרה, וכל שכן אם יום הראשון היה מבורר לפנינו.

(יט) מתני', **רבי אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה**. כתב הסדרי טהרה (קצו), (יח), דאף דכבר הפסיקה בטהרה, דהא קודם ספירת הנקיים צריכה להפריש בטהרה, וכמבואר במתניתין **לעיל** (עמוד א) לענין נדה. מכל מקום אינה מוחזקת בטהרה עד שתספור נקיים, משום דכתיב "וספרה לה". אלא דסבר רבי אליעזר דסגי בספירה ראשונה ואחרונה. ועיין עוד באות הבאה.

(כ) גמ', **אבל הכא אי חיישינן דלמא חזאי בספק אתי לאחלופי**. הקשה המהר"ם, אי חיישינן דלמא חזאי, הרי מדאורייתא סותרת, ואמאי בעינן לטעמא דאחלופי. וכתב, דבדוחק יש לומר, דאף רבי יהושע דאמר דלא עלו לה אלא ראשון ושביעי, מודה דמדאורייתא אין צריך לחוש שמא ראתה בנתיים, דהא מוקמינן לה אחזקתה שהפסיקה. אלא מדרבנן הוא דאמרינן דאין לה אלא ראשון ושביעי. ועיין **בחזון איש** (צב, א) שכתב, דמאי דסבר רבי יהושע דדוקא ראשון ושביעי עלו לה, היינו משום דמדין ספירה דהצריכה תורה בעינן לידע כל יום בבירור שהוא נקי, ואף דאיכא לאקמדה אחזקתה שלא ראתה. וסבירא ליה דכל יום דלא בדקה אינו מעלה ואינו מוריד, וצריכה למנות אחר כנגדו.

(כא) רש"י ד"ה **ונזיר שהילך, בתוה"ד**, אין אותו יום עולה למנין הנזירות. העיר הרש"ש, דמבואר **בנזיר** (נד), דכל שבעת ימי טומאתו אינן עולים לו, ולאו דווקא אותו יום.

דף סט ע"א

(א) גמ', **אמר רב היא היא תחילתן אף על פי שאין סופן**. כתב התוס' הרא"ש, דאף דתנא דמתניתין נקט דבדקו אף ביום השביעי, משום רבי יהושע נקטה, אבל לרבי אליעזר סגי בבדקה בראשון אף דלא בדקה בשביעי.

(ב) גמ', **שם**. העיר **הערוך לנר**, דאי סגי בתחילתן אף שאין בסופן, אמאי קתני דבדקה עצמה בראשון ובשמיני, הא לא בעי כלל בדיקה בסופה, וכל שבדקה בתחילה מהני.

(ג) גמ', **שם**. כתב הרא"ש (בפרקין סימן ה) בשם הראב"ד, דמסתברא דאף אם לא בדקה לא בסופן ולא בתחילתן אלא באמצעיתן נמי מהני, כי היכי דאמרינן **לעיל** (סח). גבי נדה דמהני נמי אי בדקה ביום שני לנדתה. אמנם הביא דהר"ז דחה דבריו, וכתב דאין ללמוד מנדה הקלה דאינה טעונה אלא הפרשה בטהרה. וסיים הרא"ש, דמסתברא דאי בסוף מהני, כל שכן דמהני באמצע, דהא כל הימים שאחריו הוחזקו בטהרה.

(ד) גמ', ורבי חנינא אמר תחילתן וסופן בעינן. עיין בתוס' הרא"ש (ד"ה לאו)

דכתב, דאליבא דרבי חנינא הא דהצריכו תחילתן וסופן חומרא דרבנן בעלמא היא. אמנם עיין **לעיל** (סח: אות כ) דכתב החזון איש (צב, א) דמדינא הוא, וכן כתב במשנה אחרונה.

(ה) גמ', **והכא קמשמע לן סופן אף על פי שאין תחילתן**. ביאר המשנה אחרונה, דהיינו טעמא דמהני סופן אף שאין תחילתן, משום דאולינן בתר חזקה דהשתא, דכיון דהשתא טהורה היא, לא אמרינן דמקמי הכא לא הייתה טהורה ונהיינו משום דכבר הפסיקה בטהרה, ורק לענין מנין הנקיים דבעינן ימים מוחזקים כנקיים, בעינן לחזקה דהשתא לומר דטהורה היא]. ועיין **בחזון איש** (צב, ו) שהסיק, דאליבא דרב מדאורייתא לא בעינן כלל ספירה לא בראשון ולא באחרון, אלא כל שהפסיקה בטהרה מוקמינן לה אחזקתה דטהורה היא, והיינו משום דמציאות של ימים נקיים מהני, ולא בעינן דווקא למידע שנקיים היו, ואף אם טבלה ורק לאחר הטבילה התברר דנקיים היו מהני.

(ו) רש"י ד"ה **והכא אשמעינן, בסוה"ד**, כדאמרינן במתניתין דהפרשה בטהרה בעינן. כתב המהרש"א, דאין כוונתו אמתניתין דידן דאיירי בזבה, אלא קאי אמתניתין **דלעיל** (סח:): דאיירי לענין נדה דבעינן בה הפרשה בטהרה, והוא הדין לענין זבה.

(ז) גמ', **ואי סלקא דעתך לא בעינן ספורין לפנינו ביממא נמי נטבלינה**. הקשה התוס' הרא"ש, הא לא הפסיקה בטהרה ומה מהני מאי דלא בעינן ספורין לפנינו. ותירץ, דהפרשה בטהרה חומרא בעלמא מדרבנן היא, ואינה נמנעת מלטבול בזמנה מחמת שלא הפסיקה בטהרה. ואף אי נימא דמדאורייתא בעינן הפרשה בטהרה, שמא הפרישה באיזה יום ולא אדעתה, וכיון דטבילה בזמנה מצוה יש להטבילה. ובחידושי הרשב"א כתב, דוודאי איירי דהפסיקה בטהרה, דאי לאו הכי מנין לה שלא ראתה אלא יום אחד. ועיין באות הבאה.

(ח) תוס' ד"ה **שבעה לנדה, בתוה"ד**, מדטובלת אף על פי שלא הפסיקה בטהרה. כתב המהרש"א (על דברי הגמ' ואי סלקא דעתך), דמבואר בדברי התוס', דאף היכא דלא הפסיקה בטהרה סבר רב דלא בעינן ספורין לפנינו וטבילה בזמנה מצוה, והיינו משום דשמא הפרישה בטהרה באותו היום.

(ט) בא"ד, ועוד דסוף סוף סגי לה במה שבדקה ביום הספירה. אמנם מדברי רש"י **לעיל** (ל). ד"ה **סוף שבוע ראשון**, מבואר, דבעינן ימים שלמים נקיים, ולא מהני מאי דבדקה באמצע היום ומצאה עצמה טהורה. ועיין בחידוד הלכות (לעיל ל). מה שהעיר.

(י) גמ', **אמר רב ירמיה מדפתי כגון שבאת לפנינו בין השמשות**. ביאר בחידושי הר"ן ובתוס' הרא"ש, דבין השמשות טמא ראיתי דקתני בברייתא, היינו דבאה לפנינו בבין השמשות ואמרה טמא ראיתי, והיינו יום אחד טמא ראיתי.

(יא) רש"י ד"ה **תמני לנדה, בתוה"ד**, דלמא בין השמשות דאתמול חזאי ומיום ה' בשבת היה. כתב המהרש"א, דאי משום ספק ראייה בחמישי או בשישי, לא הוי ליה למינקט בין השמשות, אלא משום דגבי ראיית יום השבת לא משכחת לה אי לאו דאיירי בבאה בבין השמשות, נקט לה נמי גבי ראיית חמישי ושישי. ועיין עוד ברש"ש.

דף סט ע"ב

(יב) מתני', **הזב והזבה והנדה והיוולדת והמצורה**. ביאר התוס' הרא"ש, דהא

זר מעיקרא אצלם, עוד הקשה מרש"י (בסוגיין) ד"ה **היא עצמה** דכתב דכהן גדול באלמנה ילפינן מ"בעמיו", ולא מ"כי תהיה לאיש זר", וכתב הרש"ש, דאף רש"י שם לא פירש כן.

(יז) בא"ד, דלחכי אייתר התם לחללה למימר דאין חללה אלא מאיסור כהונה וכו', ומיהו קשה נילף מאלמנה לכהן גדול ומעובר כוכבים ועבד וכו'. הקשה **המהר"ם**, כיון דקאמר דאייתר חללה למימר דאין חללה אלא מאיסור כהונה, מאי מקשו דנילף במה הצד הא ילפינן מיתורא דלא עבדינן במה הצד. ותיירך, דלא ילפינן מיתורא דחללה אלא דחללה גמורה דבלא ליכא בלא איסור כהונה, והכא מקשו נהי דחללה גמורה בלאו לא הויה, מכל מקום תהוי באיסור דנילף במה הצד, ולא מצי למילף האי איסור מקל וחומר, דכיון דאמרין דלאו לית בה ודאי לא חמירא מאלמנה, ולהכי בעי למילפיה במה הצד.

(יח) בא"ד, ויש לומר וכו' ליכא למילף תו מינייהו פסול ביאה כיון דחמירי כולי האי וכו'. נולכאורה צריך עיון, מה אכפת לן דהנהו חמירי, הא ילפינן במה הצד אף מאיסור כהונה דקיל טפי ממחזיר גרושה דהא אינו שוה בכל ותייתי מתרייהו. ובכתובות (לב). נמי פריך כעין פירכא דהכא, דמה להצד השוה שכן יש בהן צד חמור, והקשו **תוס'** (שם) ד"ה **שכן**, דאם כן בטלנו כל במה הצד שבתורה. ומתריצים, וכן **תוס' במכות** (ד): ד"ה **אלא**, דכיון דמשונים וחמירי טובא לא ילפינן מינייהו (ונראה דכיון דחידוש הוא לא ילפינן מיניה, דאין לך בו אלא חידוש). ובמכות כתבו, דרבי יהודה פליג ולא פריך הך פירכא דצד חמור, ואם כן אתי שפיר, דהכא נמי פליג רבי יהודה אהאי פירכא, וסבר דילפינן מהאי במה הצד.

דלא קתני נמי "והמצורעת", משום דבשלמא זב וזבה חלוקים בדינם, דהא זב מטמא בראייות ואינו מטמא באונס, והזבה בימים ואף באונס. אבל בין מצורע ומצורעת אין חילוק. וכדאיתא **בכריתות** (ח:).

(יג) גמ', **אלא מאי במשא באבן מסמא**. העיר **הערוך לנר**, דאי כוונת מתניתין לאבן מסמא, אמאי נקטה לישנא דמשא דאיכא למיטעי בה. ותיירך, דאתי לאשמועינן דאף בגוונא דהאבן מסמא היא בגוונא דמשא, כגון דהמת תחת האבן, נמי אית ביה טומאה. ועיין שם שהאר"ך.

(יד) גמ', **מאי טעמא אמר רב גזירה וכו'**. כתב **בחיודשי החתם סופר**, דמבואר הכא דאילו משום טומאתו דבחיים ליכא לטמוי. וביאר, דכי היכי דאמרין גבי כלים דשבירתן היא טהרתן, הוא הדין בטומאת אדם, מיתתו היא שבירתו ובכך פקעה ממנו הטומאה דחייל עליה מחיים. אלא דמדבריהם גזרו עליו טומאה שמא רק מתעלף ונראה כמת. והוסיף, דלרבי אליעזר דאמר עד שיבקע כריסו, היינו משום דסבר דמדאורייתא לא חשיב שבירה עד שתבקע כריסו. ועיין עוד באות הבאה.

(טו) גמ', **גזירה שמא יתעלפה**. הקשה **הערוך לנר**, אמאי לענין קבורה נמי לא חיישינן שמא יתעלפה ולא יקברוהו עד שימוק הבשר, דהא אדרבה פיקוח נפש חמיר טפי דדוחה כל התורה. וביאר, דוודאי דכשמתעסקין עמו יכולים לידע בבירור אי מת הוא או רק נתעלף. אבל לענין טומאה דאיירי אף בעומד ברחוק ממנו, החמירו וגזרו דעד שלא נמק בשרו שמא חי הוא, ומטמא.

(טז) **תוס' ד"ה מה לאלמנה**, ופירש רש"י דכי תהיה לאיש זר וכו' איירי באלמנה לכהן גדול דלא מיירי במחזיר גרושתו דלאו זר מעיקרא הוא אצלם. הקשה הרש"ש, אם כן היכי מוקמינן לקרא בכהן גדול, הא הוא נמי לא הוי

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרגת היומיו" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיו ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנב עבדו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>